

Sipos János, Türkmén gyűjtőút (2011 április 20. - 2011 május 11.)

(p. 1.) A következő türkmén helyeken gyűjtöttem: Aşgabat, Jebel, Ođlanlı, Çeleken (Hazar), Esengulı, Etrek, Balkanabat, Serdar, Bereket, Çıl Mehmet sivatag, Yasga és Kumdađ¹ Eredmény: 10 gyűjtőnap, 16 helyszín, 300 dal. Ezen kívül mintegy 100 felvételt másoltam át Jemile Kurbanova, az Aşgabati Konzervatórium tanárának archívumából, kereskedelmi Melodia felvételekről, és a türkmén televízióból.

Tartalom¹

ápr. 20. 11:15 taxi, 13:45 İstanbul, 21:10 Aşgabat	(p. 3.)
ápr. 21. Ak Altın Hotel	(p. 17.)
ápr. 22. 9h Konzervatórium bemutatkozás, múzeum, bahsi, cem	(p. 27.)
ápr. 23. Konzervatórium, dutaros, Milli Kütüphane, Jemile Kurbanova leckéi, esküvő	(p. 37.)
ápr. 24. Aşgabat	(p. 41.)
ápr. 25. Medeniyet Müz.	(p. 42.)
ápr. 26. K. Nurmurat, Konzervatórium	(p. 43.)
ápr. 27. Balkanabat (Nebitdađ) Mihmanhane, 12h Maysa asszony (dutar), 15h Jebel, 17h Ođlanlı	(p. 49.)
ápr. 28. Hazar (Çeleken) kiváló gyűjtés	(p. 55.)
ápr. 29. hosszú út, Hakim hana, műsor, nők szépen énekelnek	(p. 59.)
ápr. 30. Etrek - nem volt engedély, 421 USD büntetés + el kellett jönni	(p. 65.)
május 1. Balkanabat	(p. 66.)
május 2. Nurmurat, emigrácia, Serdar – sátorban ünnepség	(p. 69.)
május 3. Bereket - bahsik, „folklor”, nők, gıjak, Çıl Mehmet sivatag –	(p. 69.)
május 4. Balkanabat, 12-re hotel, gyűjtés, d.u. Nurmurat úr	(p. 74.)
május 5. Akkoyı, İrikli, Mihmanhane – nők (15-21 közt)	(p. 87.)
május 6. Yasga, Mihman hane (Kumdađ)	(p. 95.)
május 7. Kumdađ, Int. café, másolás, séta	(p. 102.)
május 8. Balkanabat – kazak előadás, internet café	(p. 105.)
május 9. Balkanabat – Yenış Bayramı, 13-14 Tahir úr	(p. 110.)

¹ a p. x. a kézzel írt gyűjtőfüzet x. lapjára utal.

május 10. Aşgabat, Jemile Kurbanova, Ak Altın hotel, Medeniyet Ministirligi	(p. 112.)
május 11. 6:40 > 8:45 Isztambul > 19:50 Almatı (Kazakisztán)	(p. 118.)
május 12. Almatı - > Şimkent → Türkestan	
május 13. Turkesztán konferencia, nyitó előadások	
május 14. Yesewi türbe, Medeniyet Müzesi	
május 15. Şimkent – Almatı Ambassador Hotel	
május 16. 5:55 > Isztambul (8:30) > 11:45 Bp.	

Feljegyzések a gyűjtőútról

(p. 11.) **2011 április 20. Budapest.** Reggel egy jó hegyi séta, csodálatos tavasz, minden rendben lévőknek tűnik. Előzetesen nagy izgalmak voltak: a türkmének csak 18.-án válaszoltak, hogy várnak a reptéren (inşallah) és Ayhan Pala is ekkorra értesített, hogy megvan a jegyem Turkesztánba (Aşgabad > Isztambul > Almatı)

Tegnap kaptam az OTKA értesítést, hogy formai okok miatt elutasították a nagy pályázatomat. Még írtam egy kérelmet, de nincs sok remény. Amúgy számos pályázattal próbálkozom: OTKA - könyv, Christensen Fund, török Tanıtma Vakfi, NKA, Mellon, Stein). Sok kutatásom volt, kazak, kirgiz, karacsaj, dakota, navajo, stb, de az utóbbi években, 2005 óta főként török. A taxi időben jött, kezdek lélekben közeledni a gyűjtéshez. Lépésről-lépésre. 12 éve mentem Azerbajdzsánba.

(p. 12.) az előzetes tanulmányok alapján úgy tűnik, hogy a türkmén népzene erősen emlékeztetni fog az azerire egyszerű szerkezetében és hangsoraiban is (Beliaev, Slobin, Uspenskij, läle dallamok, internet...). Meglepetést valószínűleg a bahsik okozhatnak (l. Slawomira).

Közben Bíró András hívott, ő 22-én hajnalban érkezik 3-4 napra, a Türkmén Atları Ministriligi-ben lesz, majd a hegyekbe megy „nem keveredett” törzseket vizsgálni. Erre végül nem kapott engedélyt. Majd SMS-ben elküldi a helyi számát. Megadtam neki Maksat Hojanbaew Kulturális Minisztériumi fogadóm telefonszámát. Esetleg érdemes Bíróékkal is elmenni (ha nincs jobb).

(p. 13.) Az indulás egyben számvetés is, miért csinálom a kutatást, mit is kellene pontosan tennem? Nyilván folytatom ezt a munkámat, csak az a kérdés, mennyi gyűjtéssel és

mennyi publikációval. Vikár László jó ellenpélda a gyűjtési aktivitás abbahagyására. Bíró András pedig elgondolkodtató az erős aktivitásával. Az én utam valahol a kettő között van.

Tervek szerint a következő feladatok várnak rám a közeljövőben:

2011-12: Karacsáj kötet

2012-13: Kirgiz kötet

2012-13: Bektasi kötet (Mellon?)

2013: Türkmén kötetke

2014: Összefoglaló kötet

(p.14.) A repülőn két kedves török úr és hölgy ült mellettem. Beszélgettünk, persze a törököt jól értem. Isztambuliak, 3 napra Budapestre jöttek körülnézni. Szerintük a türkmént nem fogom könnyen megérteni, szerintem sem.

Azerbajdzsánba a törököknek kell vízum, Türkmenisztánba, illetve a kazakokhoz nem kell. Érdekes. Óra előreállítás, lassan leszállás. A kazak eltérés 6 óra!

(p. 15.) Még eszembe jut az OTKA, micsoda marhaság! Na, majd egy év múlva! A munkám összehasonlító népzene kutatás, nem túl érdekes, illetve nem könnyen fogható fel másoknak. Mi is ennek az értelme? Konkrét haszon, ha van ebből, legfeljebb, hogy esetleg politikai célokra lehetne felhasználni. például a törökségi és magyar népek közötti kapcsolat erősítésére. Az anatóliai törökökkel van is zenei kapcsolat (Bartók 1936). De itt meg épp az EU-csatlakozás megy nehezen, vagy épp sehogy sem. Tatár, baskír, török, csuvas, mongol nem túl érdekes politikailag, pedig ott is erős zenei kapcsolatok vannak. Azerikhez nincs zenei közünk, ill. csak kevés. Kirgizekhez esetleg, a karacsáj megint csak nem fontos. A türkméneket meglátjuk!

(p. 16.) A reptéren olvasgatom az Új Testamentumot. Igen elgondolkodtató példabeszédek. Nem logika, hanem példa! Várok a kapunál. A Türkmén Légitársaság is indít járatot, nem sokkal az én gépem után, 20:20-kor. Az enyém 20:15-kor megy, THY. Még bőven van idő Évával SMS+telefonra. Unokákról: Kopika füttyje meg lett húzogatva, Katus foga be lett tömöggetve. Megjelentek az első türkmén nők. A korábban ott ülő mezítlábas férfi szépen ideül a férfiakhoz. Kedves nők! Általában ők segítenek. Remélem, ott is ilyenek lesznek!

Fülelek, de egy szót sem értek. Ez most körülbelül egy hónapig így is lesz. Lényeg: szép nyugodtan dolgozni, szép nyugodtan túlélni! Ez talán nem is lehetetlen.

(p. 17.) Kik utaznak? Milyen okokból? a) munka Türkmenisztánban, a) kirándulás, c) konferencia. De a türkmének miért THY-val utaznak? Egy kirgizzel jöttem (Mukaşov Zanürbek, gulnara54@mail.ru), nagyon összebarátkoztunk. 40 lova van, TSZ-elnök volt, most

lovakat vett Moszkvában. Meghívott Isik-Köl-be, ott lakik. - Eddig a kirgiz jobban ment, mint a türkmén. Igaz, türkmént még alig beszéltem.

Ápr. 21. A leszállás után bonyodalmas vízumintézés oroszul, nagy sorok. Ebből hamarosan kivágtam magam, de 12 USD-t legomboltak rólam. A csomagok egy picike futószalagon forogtak körbe-körbe, amiről azután egymásra hajigálták őket. (p. 18.) Milyen öröm, végre feltűnt a piros bőröndöm. A kijutás viszonylag egyszerű volt, Maksat Hojanbaew úr várt, kocsival elvitt az Ak Altın (fehér arany) Hotelbe. Fürdés, pakolás, töltés, naplóírás, (telefon, internet nincs). A TV rossz, holnap 15h-kor megbeszélés.

Jó alvás, a TV-t nemigen értem. A szálloda nem rossz, de 75 USD + étkezés, ez bizony 100 USD/nap. Az OTKA fedezi ugyan, mégis soknak tűnik. Meg kell alkotni a környezetet, mozogni, menni, még minden nagyon jó lehet! A szobában megy a légkondi, jól meg fogok fázni. Kipakoltam, kezdődik az akciózás.

(p. 19.) Reggel 11h-kor kis sétára mentem a szálloda körül. Kellemes, bár kissé meleg az idő, enyhe szellő fújdogál. Alig van ember az utcákon, az autóforgalom is kicsi. Déli szieszta, nyilván ezért hívtak 15h-ra, akkor már újra kezdődik a munka. Váltottam USD-t (50 USD = 140 M).

Yakup, a szemközti kis bolt tulajdonosa: a szomszédban az internet café nem működik jelenleg. Mégiscsak beszélgetek türkménekkal, de nem sokat. Ez nem Törökország, itt is hatott a SZU, mindenhol rendőr áll. Csendes, békés, álmos (kicsit bűdös) a környék. A kutatás lassan indul, de remélhetőleg eredményes lesz! A Konzervatóriumból adnak mellém valakit állítólag.

Belenéztem a türkmén TV népzenei adásába „türkmen awazi”. Ezen belül bahsik (gıjaktutar-ének) szerepelnek, meglehetősen eredeti előadásmódokkal. Néhányat fel is vettem – Kerwen Obasi.

(p. 20.) TV csatornák a szállodában:

2-4 türkmén nemzeti

3 török

5-13 orosz

6 Euronews

8-11 és 19 orosz (ez modernebb)

15 Al Jazeera

16 népzenei

17 BBC

Ha „logikusan” nézzük, a munkámra korlátozott érdeklődés van. Valóban, ezek a dutárt pengető (esetleg gíjjakkal színesített) „avított” előadások jelenleg a világ kevés részében kavarnak nagy port. A modernizált előadások még kevesebbet. Hát még ezeknek a tudományos feldolgozása! De hát ezt csinálom! Amúgy meg valójában tele vannak igazi értékekkel.

A TV-ből, a nemzeti csatornából (awaz) az a kép jön le, hogy a lovak, bahsik + a táj képezik az alapkultúra bemutatható részét.

(p. 21.) Hajrá! Nem akármilyen vállalkozás ez! Igazi királyi, költői, „bartóki”. Közben ez a félelmetes arab felkelés, ehhez képest milyen nyugodt Magyarország, a „hegy”! Erősnek kell lenni! Alkalmazkodni! Mindenesetre elgondolkodtató, hogy hogyan tovább. Mindenképp kell erő! HIT! Ússz, vagy süllyedj el! Amerikai, de igaz!

Levél:

„Kedves Stephen (Blum) (Dorit, Raziya) - Segítség! Úgy látom, kedves kis kutatócsoportunk haldoklik, pedig a török népek és zenéjük sok szempontból fontos, nem csak a jövő politikai térképét, de ázsiai központi összekötő funkciójukat tekintve is. Magam mindenképpen érdemesnek tartanám a törökös kutatások összehangolását, még akkor is, vagy épp azért, ha tudjuk, hogy ez a kultúra szorosan összefügg az iráni népek régi és jelenlegi kultúrájával, a finnugor, a mongol, sőt a kínai kultúrával is. (p. 22.)

Egy „study group”-nak azonban irányt kellene adni, nem elég egymás mellett, egymástól független kutatók időnkénti találkozója. Nincs igazam? Hosszú távú és rövid távú program is kell, talán több is! Magam részéről javasolnék egyet, még ha „old fashioned”-nek is tűnhet: Slobin-Beliaev mintájára el kellene készíteni egy újabb áttekintést, most már integrálva az újabb eredményeket is. Ehhez szívesen ajánlom a magam munkáit is. (beírni a Dobszay-féle tennivalókat is!) (p. 23.)

Az ICTM Study Group-unk vezetésére Stephen Blumot kérném fel. Az elmúlt időszak azt mutatja, hogy csoportunk sem 3, sem 2, sem 1 vezetővel nem hatékony. Ezt a változást alapvetőnek érzem a csoport nemcsak normális működéséhez, egyáltalán a fennmaradásához. Úgy tűnik, működő nemzetközi projektek csak „nyugati” országokból, főleg az USA-ból indulhatnak ki.

Az egyes török népek is főként a saját zenéikkel foglalkoznak (talán kivétel Törökország). Kedves Barátaim, mit szóltok ehhez?”

(p. 24.) Sok esetben az erő azt jelenti, hogy valaki tevékenykedik a saját érdekében, átgondolt vagy soha át nem gondolt, akár haszontalan, sőt néha egyenesen káros projektekkel. Erő kell ahhoz is, hogy ne hezitáljak, ne lássam a dolgok másik oldalát.

Jó ez a várakozás, de ilyen áron? Emlékezzünk– add oda mindenedet, halj meg! és a második haláltól már nem is fogsz félni! Ezek még távol vannak. Ezt csak egy hívó ember erős közösségben képes megtenni, nem egyedül a pusztában (Lear király).

(p. 25.) Ismerős helyzet, húzódik minden. KI A TEREPRE! KI A TEREPRE! A hotelben való időzés, az egyedüllét nem nekem való. Egy pillanatra a hazautazás is felmerült bennem. Végül 4h-ra jött Maksat Hojanbaew úr, 16:30-18-ig beszélgettünk a Kulturális Minisztériumban Ağadurdu úrral, aki ott osztályvezető. Mindent tudnak rólam, dossziém is van! Ezért engedtek be. (Hála Szabó István ankarai magyar nagykövetnek!). A Kulturális Minisztérium maga is támogatja a kutatásomat.

Ağadurdu úr pontosan ért mindent, egy baja van, nem akarja lejártni az országát! Ezért tart távol a falvaktól. Kocsit nemigen adnak. Azt mondta, hogy volt itt már más kutató is, aki fogatlan nőket fotózott és publikálta a képeket. (p. 26.) Többé nem is jön vissza! Szeressem a türkméneket! Jóindulatú ember.

Jemile Kurbanova asszony, az itteni etnomuzikológus, ő a Konzervatóriumban tanít. Szép, magas türkmén nő, Vikárral is találkozott. Találkozom egy dutárossal, Aman úrral, ő fogja prezentálni hétfőn a türkmén női adatközlőket.

Még mindig az 1. nap! A TV-t nézem, néha felveszek 1-1 dalt. Az adás alapvetően le van öntve „modern” mázzal, rengeteg a mütánc és a fura zenekari betét, de néha előbukkannak autentikusnak tűnő dalok is.

(p. 27.) április 22. Jól aludtam, 10h-ig. Gyors tusolás, pakolás, reggeli az étkezőben. Reggelinél főleg nyugatiak, talán amerikaiak. Egy kicsit minden egyszerűbb, piszkosabb, mint egy 75 USD-ba kerülő szállodától elvárható lenne, bár ez sem biztos. Oroszul szól a TV. Megyek a lobbiba, leadom a kulcsot, várok. A mai tervek szerint a Konzervatóriumban dolgozom, talán holnap is. Vasárnap a lovak! Reméljük! Úgy tűnik, az idő itt is ázsiai mintára telik, a megígért időpontokat nemigen tartják be.

(p. 28.) április 22. Tervek: Maksat Hojanbaew úr, telefonkártya, rendőrség, Jemile Kurbanova beszéljen a türkmén népzeneről, Konzervatóriumban körbenézni, archívum, lejegyezni. 9h-kor Jemile Kurbanova kocsit küld, gyűjtés a Konzervatóriumban.

* **Nuryagdi Bayramow** (bahsi, tanár) - felvettem tőle 1-2 dalt, zenélt egy fiatal dutar tanuló is: **Danatarow Dowlet** (25).

A következőket gyűjtöttem Nuryagdi úrtól.

1, Halipa – şägirt däbi, S. Jepbarow – halipa

2, „Hoş gal indi” (Jöhre – Tahır” dessandan)

3, Biläni

4, Söygi mukamı – Ç. Täçmämedow-tól

A mai események összefoglalása: a türkmén még nagyon szerényen megy. A Konzervatóriumban volt egy bemutatkozó beszédem, a tanárok meghallgattak, utána múzeum, ott gyűjtöttem Nuryagdı úrtól, és egy fiatal dutarostól, majd irány Jemile Kurbanova szobája. Úgy döntöttünk: irány a Balkán terület. Jemile segítőkésznek mutatkozik. Az archívumából felvételeket vettem fel képernyőről kamerára.

1. videó. Ez a gyűjtés Lebapban történt, a gyűjtő Jemile Kurbanova egy tanítványa volt. Nők énekelnek „yar-yar” dallamokat, siratót, menyasszonybúcsúztatót, küstdeptit, zikr-t stb.

1, sámán gyógyítás

2, varázslás szemmel verés ellen

3, ez a dal mára vidám esküvői ének lett

Küstdeпти mindenhol van, zikir csak Balkan megyében. Egy időben a bahsi dalokat tiltották, mert a bahsik énekeltek vallási dalokat is. A bahsik régen részt vettek a vallási cemben.

(p. 30.) Most csak küstdeпти van. Régen csak férfiak táncolták a zikirt, most nők is. A szöveg változott, de a dallamok valószínűleg maradtak. A szöveg bármiről szólhat. Balkan megyében sokan énekelnek népdalokat is. Mary megyében sok a bahsi, de ott az egyszerű emberek nem énekelnek annyi népdalt. Jemile Kurbanova bátyja is Balkanban van, ő is segíthet.

2. videó

1) Volt egy fesztivál, mindenféle helyről jöttek oda, kazak, özbeg stb. Női bahsik is vannak. (Aşık Aydın Pir az „első” bahsi volt, a „mazar”-ánál egész este énekelnek.)

2, Daşoguz bahsi

3, Söyüt gadın (esöima) a legendás tej asszonyról, aki az esőt adja.

(p. 31.)

Jemile Kurbanova **Çelekeni gyűjtéséből**

3, Monjuk atdı – szőlőszemeket dobnak egyenként és közben kívánnak vmit. (Balkan megye)

4, Aşgabati népi együttes balkani táncokat ad elő: Küstdeпти (zikr-szerű).

5, Esküvő (Balkan) - jókívánások, birkózás

- 6, Huwdi (altató)
- 7, Gopuz
- 8, Läle (damak)
- 9, Bogaz läle (+ damak läle)
- 10, Himmil (játék)
- 11, Himmil
- 12, Fejödäl
- 13, gazel
- 14, zikr
- 15, zikr

(p. 32.) Balkan megyében a yomut emberek szívesen táncolnak és énekelnek. Jemile Kurbanova bátyja oda házasodott, és ott is él, tervezőmérnök. Ebéd (sadaka), utána "Türkmen mugallimçilik sungat institutu". 1972-ben nyitották meg ezt az intézetet, 1974-től kezdték a gyűjtést. Azóta gyűjtenek, de nem mindenki adja be a gyűjtését. Az archívum nincs nagy rendben, mostani vezetője egy újságíró. Talán régi kötetek és szalagok is eltűntek. Sokáig tiltották az embereket attól, hogy ide jöjjenek.

(p. 33.) A tanulók sem jöhettek. Régebben nagyobb rend volt, amikor Jemile Kurbanova idejött, de az akkori vezető elment Szent Pétervárra, és azóta lezüllöttek a dolgok. Kicsit fejtelennek tűnik a helyzet. A szövegek jelentős része eltűnt, pedig rengeteg volt! Ugyanakkor állítólag van egy nagyon jó anyag az archívumban, az 1974-1977 közötti expedíciók anyaga.

Jemile Kurbanova lefordította az orosz szöveget, amit én lefotóztam. Erre kellene kérni támogatást a türkménektől, hogy digitalizálják, újra leírják a szövegeket és a kottákat is. Utána fel lehetne dolgozni az anyagot. Talán még a TV-nek vannak korai felvételei (Şahin Guliyev).

(p. 34.) Szalagról egy dallam: *la la / ti do / do ti / re- // re re / re do / do ti / la*. Sajnos a magnószalagokat alig lehet lejátszani. Össze-vissza forgatják, mégsem megy. Utána elkezdek gyűjteni a helyi nőktől, de Recep úr az újságíró belebeszél. Elmond egy köszöntő beszédet, majd nagyon hangosan telefonál. Alig tudtam gyűjteni. Végül 3-4 dalt mégis sikerül, de menniük kellett, kis gyerekei vannak az egyiküknek.

Jemile Kurbanova asszonyhoz megyünk, akivel egy számítógépes fiatalember van (Alfred Salahov alfred.salahov@gmail.com, tatár-baskír fiú). Érdekesek a türkmének. Mint a kazakoknál, a férfiak kissé zárkóztak, nehezebben oldódnak fel, mint például a törökök. A nők aranyosak, de a férfiak is feloldódnak, de nagyon kedvesnek kell velük lenni.

(p. 35.) Lemásoltam Şahin Guliyev úr könyvét: *Isskustvo Turkmenskih bahsi*. Aşkabat 1985. Ilim kiadó. Jemile Kurbanova asszonytól a *Turkmen Halk Szaz Doredigiligi* kéziratát fotóztam le.

(p. 36.) Elmentem a Merkezbe egy Urfa kebabért és egy kávéért inni. Itt már egyedül hagytak a kedves barátaim. Jól bírom a gyűrődést! Évácskát is hozni lehetett volna! Jemilének osztottak ki engem, de nagyon nem bánja. Egy szép türkmén nő, értelmes, tud angolul, érti a helyzetet, segítőkész.

Nyugodt hely Aşgabad, olcsó az étel, a taxi is. Ha kedves vagy, kedvesek veled. Ugyanakkor egy kedvetlen taxissal jöttem haza, + 2 lányt felvett útközben, azeriül a katonaság alatt, törökül az itteni kiterjedt inşaatokon tanult meg, Balkan megyéből származik.

Este a felvételek letöltése computerre, és Jemile Kurbanova könyvét másolom. Meglepően jól alszom 8-10 órát. Igaz, nincs kávé, sem sok tea. Jemilének kell Slawa könyve és cikkei.

(p. 37.) **Április 23.** Tervek: pendrive, Slawa könyve+cikkei, 10h Konzervatórium – Jemile Kurbanova asszony könyve, videó leckéi, lányoktól gyűjtés, térkép, telefonkártya, rendőrség, archívum, internet, bahsiktól gyűjtés, dutarcı (dutar készítő).

Az átlagkereset az egyetemen 7-800 M (=250 USD), az elemi iskolákban a legmagasabb! Egy kicsit leült a gyűjtés, Jemile Kurbanova is megfáradt szegény.

Kimentünk egy dutar készítőhöz: **Annagurban Isanguliyew**. Sokat videóztam: hogyan készül a dutar. 150- 350 USD egy hangszer. Az érintők úgy tűnik mindenhol egyforma helyen vannak Turkmenisztánban.

(p. 38.) Megyünk a Milli Kütüphané-ba: könyveket másoltam le és egy régi Melodia lemezt is. Bahsik és női dalok (läle) is van rajta. Nagyon jó!

A Függetlenségi Palota előtt esküvőt vettem fel, majd Murat értünk jött, megyünk telefonkártyát venni, > hotel]. Másolom számítógépre a felvett anyagokat! Jemilének is! Jemile Kurbanova itt a népzene kutató, korlátozottan kutat, könyveket ír, például tankönyveket másokkal, ír zeneszerzőkről is, de nehéz a könyvkiadás –mondja.

Érdekes innen megtapasztalni a nemzeti érzést. Egy külföldi számára fárasztó lehet. Nem annyira a kirekesztettség miatt (sőt az én esetemben ezt egyáltalán nem érzem), hanem ugyanazok a dolgok ismétlődnek.

(p. 39.) A TV-ben a nemzeti ünnepről megy beszámoló. Mindenhonnan mutatnak képeket (tánc, ének, zene, lovak stb.), sajnós a zene sokszor alig hallatszik. Népzene kevés van, bár több, mint nálunk. Még inkább a bahsikat lehet hallani.

Jemile Kurbanova szerint a bahsi ciklus részeit a köv. jellemzi:

1, alacsonyan mozgó dallamok, a középső sorok kissé magasabbak: AA'A

2a, egyre magasabbra (3-4. fokra) emelkedő részek, majd leugrás az alaphang környékén történő mozgásra, **illetve** 2b, alacsony-magasabb-alacsony-magasabb részek váltakozása

3, az oktáv környékén mozgó sorok, majd alászállás

Most már lassan kezdek türelmetlen lenni, bár nem rossz az eddigi teljesítmény (csüt.: érkezés, megbeszélés, p.: Konzervatórium, könyvek, zzo.: Konzervatórium, könyvtár).

(p. 40.) „Igazi” gyűjtés kevés volt Nuryagdı bahsit és a lányokat leszámítva. Talán 6-7 dal. Ugyanakkor rengeteg zenét és videót játszottam át, körülbelül 30-40 dalt. A könyvek és cikkek is fontosak. Este Jemile Kurbanova asszonnyal és a két Murattal elmentem egy modern lagziba.

4*-os hotel, működ, bömbölő esztrád zene (esztrada), a táncban viszont sokszor külön voltak a férfiak és a nők. A testvére érzésem szerint „védi” Jemilét – közénk ül. Később jócskán megenyhül. Finom falatok, kellemes közeg, türkménekkal beszélgetés, 10h-kor haza. Beállítottam a vakut. A holnap üresnek tűnik, sétálok a városban.

(p. 41.) **április 24.** tervek: videó + kis táska, nagy séta, Rus Bazarı – internet, térkép, vidék leírása, este Maxat-ot felhívni.

Megint jól aludtam 8:30-ig, gyors tus, reggeli, most várok a lobbiban. Ez is fontos: szépen kell tudni várakozni! Szép álmok, hosszú alvás, most már csak 8 óra. A légkondi kissé zavar, de nem vagyok beteg, talán a pszori is javul... Érdekes egyéni arcok vannak, ahogy tegnap is figyeltem az embereket. Eddig erősen védve voltam a „néptől”. Na, majd a jövő héten!

Érdekes a ló ünnep, az elnök mi mindent megtesz: lóra száll, ezer és ezer emberrel fog kezét, dolgozik és mutatja, hogy a nép embere, és szolgál. Ez fontos is. Öltönyös, de felveszi a népi köntöst és akszakálokkal is hitelesíteti magát. Rengeteg külföldit is meghív, és a TV-ben a nemzetközi elismerését is mutatják.

Szép, kellemes idő van, enyhe szellővel. Ideális kiránduló idő. Egy szép sétát tervezek ma, és dolgozom a videóval is.

(p. 42.) **április 25.** Bizonyos értelemben az igazi gyűjtés ma kezdődhet. Megyünk a minisztériumba, talán utána lesz gyűjtés egy népi együttestől is, jó lenne bahsi is. Nagy felhajtás nincs körülöttem, ami egyrészt nem esik jól, és meg kellene tudnom becsülni azt is ami van! Kérdés, mikor, mivel megyek Balkánba?

Várom a hotelben, de sem Maxatot sem Ağadurdu urat nem tudom felhívni. Senki sem jön, Jemilét hívom, keresse őket. Úgy kell felfogni, hogy ha tudok terepen dolgozni aktívan 7 napot + a Jemile Kurbanova bahsijai, akkor ez már sikeres volt. Adj hálát a jó sorsodnak!

Bizonyos értelemben kezdő pont. Ma megyek a minisztériumba, hogy beszéljek Bülbül Babayew asszonnyal (Medeniyet Ministriligi 12. emelet 14:30). Ott lesz a Balkan terület egy képviselője is. Talán most tényleg beindul a munka.

(Számptalan feladat, amit otthon, magyarul könnyebb lenne intézni: A szállodának hozni igazolást a regisztrációhoz, kifizetni a szállást, előkeresni az útlevelet, fotókat, telefonálgatni (közepes eredménnyel), taxit fogni, azzal eljutni a TÜRmenistanıń Medeniyet ve Teleradio Yayımlar Ministriligi-hez.)

Ülök a minisztériumban és várok. Aşgabat tényleg kellemesen lett kialakítva, sok helyen szökőkutakkal, modern épületekkel, sok fű, virág! Gondolom, a vidék más.

(p. 49.) Egyelőre egy adminisztrátor hölgynek osztottak ki. Kedvesen játszik a kislányával. Ha igaz, jön a balkáni képviselő is. Talán holnap utazom, ezt is csak remélni merem. Nem egy olcsó kutatás: repülőjegy nélkül is kb 3000 USD-ba fog kerülni. Well done!

ápr. 26. A holnapi nap a következöképpen néz ki: reggeli, pakolás, 10:30 Jemile Kurbanova + Murat, 11h passport, Nurmurat – Konzervatórium, Türkmen hawayolları: Nurmurat + Jemile Kurbanova

Összefoglalás: Az eltelt öt nap nem volt hiábavaló. Az 1. nap hajnalán érkeztem. D. u. megbeszélés. A 2. napon a Konzervatóriumban gyűjtöttem, Jemilétől sok anyagot átvettem, láttam egy Sadakat, a 3. nap beszéltünk egy dutar készítővel, a Milli Kütüphanéban kottát és zenét másoltam, majd este modern lagziban jártunk. Vasárnap: séták a városban, térképek, telefonkártya. Hétfő: Medeniyet Ministiriligi Nurmurat úrral, stadion, kifizettem a hotelt. Kedd: pakolás, Medeniyet min. (útlevel), repülőjegy vétel, 18h reptér, 19-20 Türkmenbaşy, Kezdődjön a gyűjtés!

(p. 44.) Mindnek a próbája Balkán megye. Ha ott tényleg segítenek és sokat gyűjtök, akkor minden rendben. Összepakoltam, kijelentkeztem, várok Jemilére. Kinn esik az eső. Megvan a regisztrációja, megvettük a repülőjegyet, 12h és itt ülök a konzervatóriumban Jemile szobájában. Néhány napra elengedték, de hosszú időre nem. Egyébként itt úgy fogadnak, mint mi fogadnánk egy türkmént, aki nem tud jól magyarul vagy angolul, és vidékre akar menni valakivel. Kissé a sarkamra kellett állnom, hogy Jemile Kurbanova behozzon a Konzervatóriumba. Ott viszont nem találkozhatom tanárokkal. Vajon miért? Ezt többször megpróbáltam, nem sikerült.

A könyvtárban átmásoltam 2 Melodya lemezt: *Tradicialnaja Muzika Turkmenskogo Naroda. Traditional Music of Turkmen People, Melodija 1987.*

Az 1. lemez 1. oldala

- 1, Gözel sen (Türkmen halk – Magtımğulı) – 3.47, C. Kelbarow – dutar, aydım, Jemile Hansähedow – dutar, Ç. Gurbanow – gıjak,
- 2, Eglenme munsan (Şasenem we Garıp dessanından) – 6.14, M. Garlıyew – dutar, aydım, S. Bakıyew – gıjak
- 3, Owadan gelin (Turkmen halk aşığı) - 3.55, O. Ilyasow – dutar, aydım, Ç. Täçmämedow – dutar, G. Alıyew – gıjak

1. lemez 2. oldala (p. 45.)

- 1, Huwdi -0.42 (T. Gurbanowa)
- 2, Huwdi -1.40 (A. Gışikowa)
- 3, Huwdi -1.27 (G. Tayırowa)
- 4, Huwdi -0.59 (B. Meredowa)
- 5, Huwdi -1.45 (O. Welbekowa)
- 6, Läle – 1.24 (Gızlar toparı)
- 7, Dodak lälesi – 1.42 (N. Muradowa)
- 8, Damak lälesi – 1.28 (O. Atamämedowa)
- 9, Hımmıl – 0.48 (O. Atahanowa, A. Tuwakowa)
- 10, Hımmıl – 0.36 (Ju. Sapartuwalowa, O. Durdıyewa)
- 11, Howlum – 0.14 (T. Hıdırowa)
- 12, Agı – 3.31 (O. Hudayberdıyewa)
- 13, Yar – yar – 1.22 (G. Tayırowa, M. Annamuradowa)
- 14, Yar – yar – 1.46 (M. Annamuradowa)

İkinji plastinka, Birinji yüzi (p. 46.)

- 1, Dowletyar kırk – 5.16 (M. Taçmuradow) – dutar
- 2, Ayralık mukamı – 3.32 (Ç. Täçmämedow) – dutar
- 3, Daglara bar - 2.17 (P. Sarıyew) – dutar

4, Amman – amman – 2.46 (Ye. Nurimow) – dutar

5, Ilham (A. Çariew) – 2.22

İkinji plastinka ikinji yüzi

1, Çuwal serpen – 3.53 (B. Maşakow) – gargı-tüydik

2, Badı saba – 3.12 (B. Maşakow) – gargı-tüydik

3, Maral geledir - 2.12 (A. Durdiyew) – dilli, tüydik

4, Ayjema – 2.08 (H. Berdiyew) – dilli, tüydik

5, Hetuwan eyler – 3.39 (Ç. Kurbanow) - gjak

6, Gelin gelyer – 1.52 (O. Nuryagdiyewa) – gopuz

Összefoglalás a fentiekéről. A legváratlanabb helyeken bukkan elő valami. Jemile Kurbanova levitt a Konzervatórium könyvtárába, ahol találtam egy Melodija lemezt, amit át is másoltam: Népzene – bahsi-dutar kompozíciók – tüydük-gjak sorrendben mutatja be a türkmén népzeneét (Melodija M30 46339 – 42009). Jó összképet ad, persze csak belepillantást, de abban jót. A részletek felderítése a kutatóra vár.

A 2. lemez 2. oldalának a 3. hangszeres dala egész meglepő, a 4. is egész énekszerű. Másoltam lemezt a Milli Kütüphanéban is, lemásoltam Jemiléeek könyveit és számítógépes prezentációját, Şahin Guliyev könyvét, és volt egy kis gyűjtés is. Nem volt haszontalan ez a néhány nap.

(p. 47.) Mint a jó csataló, kezdek belemelegedni. Kezdem érezni a titok, a gyűjtés ízét: közeledik a „csata”. Milyen szegényes lenne, már csak a magam számára is, kis eredménnyel visszamenni. Cél: napi 40 dal, összesen 400. Ehhez jön az Asgabatból szerzett körülbelül 100-200 dal, ezzel már lehet valamit kezdeni.

A Grove lexikoncikkeiben gyakori annak a taglalása, hogy hasonló hangszereket használnak a szomszédos népek, de ez szinte semmit sem mond a zenéről magáról. Például a magyarok és a szlovákok, vagy épp az angolok is használnak ilyen-olyan vonós bandákat, mégsem hasonló a zenéjük.

Jemile Kurbanova mondta, legyek a hotelben 3-ra, ők 4:30 ra jönnek. Ebből lett 5:15, de időben vagyunk.

- Már a repülőn ülök. Nurmurat és Jemile Kurbanova két kedves türkmén ember. A csomagomat megnézték, de szintén kedvesek voltak. A terv: érkezés Türkmenbaşiba, onnan még az éjszaka autóval Balkanabatba, ahol majd másnap a valival (hakim-polgármester)

találkozunk, adjon kicsit és talán már holnap gyűjtés! Egygondolatú ember vagyok? Ezért tudok gyűjteni!

Itt (szerencsére) az emberek nem merik vállalni a korrupciónak még a látszatát sem, mindenki gyorsan repülhet is. Itt hosszútávú terveket nem érdemes személyes pozícióban lévő ismerősökre alapozni. Ezt mondja Bíró András is, akinek nem adták meg az engedélyeket a génkutatásra, de terepre azért mehet. Nem szállodában fog lakni, hanem barátoknál.

(p. 48.) Ganatly bedewler 'ló' Aşgabat 2011 - Szép könyv a lovakról sok kép.

Balkan Vilayetiñiñ Kültür Başbakanı Nurmurat úr, úgy tűnik, mintha keveset ült volna repülőn. Amúgy ez nem THY, a szék támlapja fityeg, a repülő föl-le ugrál, de ezt mindenki nagy nyugalommal tűri. Megérkeztünk szépen Türkmenbaşyba, onnan rögtön átmentünk Balkanabatba.

Az út már nem olyan tükörfényes, mint Aşgabatban. Láthatólag a települések sem, maga Balkanabat kicsit Szeged elhanyagoltabb részeit idézi így este. Becsekkoltam egy luxusszállóba, 70 USD egy éjszaka. Mondtam, hogy ez így sok lesz. Jemilét el is vitték máshová, talán rokonoknál lesz.

Jemile szerint itt sok kazak falu is van. Ő úgy látja, hogy a különböző területek dallamai eltérőek, de nemigen végeztek rendes gyűjtést, elemzést ebben a témában. Egyszer egy kazak ismerőse gyűjtött az itteni kazakok közt siratókat, de a halála után kidobták a gyűjteményt!

Hotel Nibitci a szálloda neve. Már itt a hotelben elkezdtek énekelni. Remek volt a leves, a hal, és még a szemüvegemet is megjavítjuk. Ez az étteremrész profi.

(p. 49.) - **április 27.** szerda. Kérek: kicsit, kísérőt május 10-ig, és olcsóbb szállást. Kutatási terv: 400-500 dal (40/nap), a felvételeket elküldöm nekik, írok egy könyvet + együttműködés.

Szemben velem egy frissen házasodott pár pózol a felvételhez: egyszer a nő ül a zongoránál és a férfi ül, majd fordítva. Balra egy 3 lány-1 fiú társaság, az egyik lány szépen énekelt egy népdalt. Jócskán üres a hotel, magas árak, kis forgalom. A Lena nevű pincérnő abszolút profi, eddig még ilyenrel nem találkoztam Türkmenisztánban. „Tudja a helyét”, ami egyébként sokkal magasabban kellene, hogy legyen.

(p. 50.) Most már tényleg közeleink tűnik a gyűjtés! Bár, - nincs bár! Holnap már boldogabban írogatok, a jó érzéssel most sincs baj!

A városok előtt itt is van rendőrségi ellenőrzés, megállítják a kocsikat. Ez volt Kazahsztánban is. Nem kell „csak úgy” föl-alá furikázni! Milyen fura, hogy most Türkmenisztánban vagyok. Ez a hely pedig kifejezetten kellemes. Tágas, szellős, kevés ember,

jó kiszolgálás. Kiváló ennivalók, eddig a legjobb estem itt. Hátha még a szemüvegem és a léghajó is megoldódik!

Viszonylag jó alvás, talán kicsit rövid, körülbelül 6 óra, de eddig nagyokat aludtam. Reggeli, kávé + ayran, pakolás. Nurmurat urral megyünk majd a hakimhoz. 10-kor indulunk egy vendégházba, ahol 10 USD a díj egy napra. Nincs ugyan fűtés (talán nem is kell), áram sincs, (p. 51.) de egy kellemes 2 ágyas szoba, nagy csönd, legalábbis most. Kedves személyzet, fiatal hölgyek, csak türkménül beszélnek, de nem megoldhatatlan a feladat. A vendégház (mihmanhane) a Balkan hegy lábánál van, összehasonlíthatatlanul megfelelőbbnek tűnik a gyűjtésre: csend, türkmén közeg, jó ár. Gyorsan telik az idő. Úgy érzem, hogy alig dolgozom, és mégsem unatkozom, alapvetően jól érzem magam.

A kedves Jemile nem tűnik népközelinek, ő egy entellektüel. Vele nem lenne könnyű egy ilyen terepmunkát elvégezni, viszont lehet együttműködni később tudományos vonalon. Szépen, kedvesen, türelmesen! Ha ez a mai nap is eltelik, majd holnap indul a gyűjtés. Itt viszont mégis bőg a zene és kiabálnak a gyerekek. Majd megkérjük, hogy halkítsák le a zenét, ha lehet!

Elmegyünk a polgármester helyetteshez (Vilayet Hakimi Zincisi - Sanıyewa Mayşa Atamuradowna welayet häkiminin orunbasarı), kedves főkulturhölgy. Segít, ad kíséretet és kocsit. Fentről már szóltak neki. Ma egy közeli faluba, Jebelbe megyünk, holnap pedig, ha igaz Hazarba. Ez utóbbit Jemile Kurbanova javasolta.

(p. 52.) 2:30, és még nem indultunk el. segítőm: Tahir Garayew, sofőr: Täçmämmet, gyűjtőtársam: Jemile Kurbanova (jemile címe: Aşgabat 744025, S. Muradowa köç. 3/11, chushur@rambler.ru, j-kurbanova@mail.ru)

Tervünk:

1. Jebel (1. nap)
2. Hazar (1. nap)
3. Esenguli (2. nap)
4. Etrek – lakodalom (3. nap)
5. Mahtumkuli

(p. 53.) Az első nap elég jól sikerült! Délben találkoztunk Mayşa asszonnyal, a fő kulturhölgygel Balkanban, sok sikert kívánt és kocsit fog adni, embert máris biztosított. Tahir úr régen a Balkanabati TV-nél dolgozott, egy idősebb ember. Az egyik fia Antalyában, a másik Kurdisztánban él, szimpatikus figura.

Először **Jebelbe** mentünk, körülbelül 15 km Balkanabadtól. Jebelben egy tánckar várt egy igen aktív tánckarvezetővel, aki kissé hajszolta a lányait. Amúgy egy bahsi tanítványa.

Felvettem a táncokat, majd leültettem a lányokat és megénekeltettem őket. Nagyjából azok a dalok jöttek elő, amelyeket eddig is hallottam. Ezzel együtt ez egy jó, kezdő gyűjtés. Jemile Kurbanova szerint a dalok egy része újabb keletű.

Innen **Oğlanlıba mentünk**, ott a kultúrházból tevetejjel és kenyérrel elénk jött egy hölgykoszorú. Énekelve köszöntöttek, kínálgattak. Néhány idősebb hölgyel bementünk a kultúrházba, ahol egy igen jó gyűjtés alakult ki. Nők, lányok, gyerekek stb. Itt aztán nem félnek a kamerától, mint Aşgabatban! Este Jemilével beszélgettünk. Azt mondja, hogy nem jó siratót gyűjteni. A lakodalmi dalok lakodalmi érzéseket keltenek, a siratók pedig rossz érzéseket.

(p. 54.) Jemile sokféle járt: az USA, Franciaország stb. kedves, barátságos hölgy, kiegyensúlyozott, egyenletes, nincs egy rossz szava.

A huwdik sokfélék, de ha valaki egyet énekel, a többiek is ugyanazt fogják énekelni.

Ezt a „se nem folklór, se nem műtánc” műfajt mostanában (2-3 éve) kezdték erőltetni, ennek Jemile Kurbanova nem örül. Szerinte Maryban nemigen énekelnek, legfeljebb altatót, abból viszont sokfélék. Neki az anyja nem énekelt, de ő, talán az anyósától, szalagról összeszedte magának az altatókat.

A küştdepdi a zikr-ből fejlődött ki, ma már bármi lehet a szövege (akár humoros is).

A 18-19. századig a bahsi tanoncok szolgálták a beavatásért a „pata”-ért, ami nagy dolog volt. A bahsi egy trubadúr, volt népi és udvari is. Neceoglan Asik Aydutól kapta a patát. Egy másik legenda Hacı qolak: szerint levágták a kezét azoknak, akik nem tudták kitalálni a padişah álmában megjelent dalt. Nem nagyon alapos leírás.

április 27. Jebel 26.04.11 15:40 (p. 55.)

1. Läle (fonogramme) - qızlar toparı
2. inscenirovka
3. gazal
4. küştdepdi
5. tans
6. yaremezan

A lányok neve:

- 1, Meretguliyewa Gozel (35)
- 2, Hajiyewa Amangül (50)
- 3, Ejeş Amanowa (16) – gazal
- 4, Ejikäbe Hojayewa (16)

5, Jemile Eminowa (16) – duarda - (babası Aköyli bağı)

6, Hojabibi Täçdurdıyewa (14)

7, Ogulgül Yazlıyewa (14)

8, Araznıyaz Aşırow (57) – halıpası Aköyli bağı

Oğlanlı 17:10 („Käriz”)

1. Balkanowa (18)

2. Gurbansoltan Rejebowa (68)

3. Saparbibi Gulmanowa (63)

4. Kadırowa Amanbibi (53)

5. Mämiyewa Bibi (55)

6. Hekimowa Maral

A következöket énekelték: Läle, Hüwdi, Gazal, Yaremezan, Süytgazan, Läle, küşdepdi – çagalar

(p. 56.) - Diplomát csak akkor kaphat valaki, ha 2 évet ledolgozik egy helyen. Sok iskola bezárt 8-9 éve, de most újra nyitnak. Minden megyében van zeneiskola.

Halıpa = master bahsi: egy előadás lehetett 5-6 nap, néha, a lakodalomban 20 nap is. A híres bahsik 500 dalt tudhatnak, az átlag, a kezdő talán 30-40-et. Az Ahal-i bahsiknak ugyanaz a repertoárja. Öt különböző terület van, vannak tipikus dallamok 1-1 területre, de vannak közösek is. Sahin úr könyvének 1-5 példait használják az élő előadásokon is. Ugyanazon a néven különféle dalok is lehetnek.

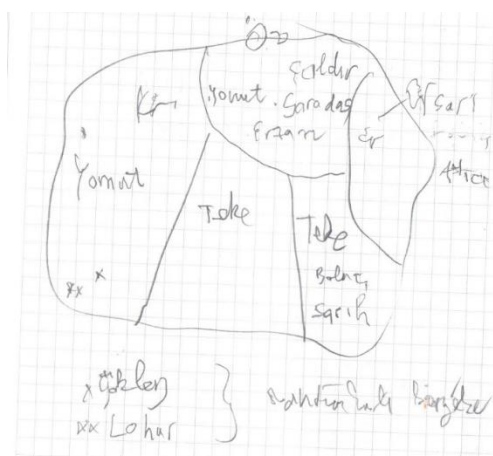
Várákozás-várákozás. Közben telik-múlik az idő. 10:30-at beszéltünk meg, most van 12:30 – sőt, most már 1h lett. De a tegnap elég sikeres volt. Írogatok a kis könyvembe, 4 török is van a szálláson.

ápr. 28. Çeleken (= Hazar A.) (p. 57.)

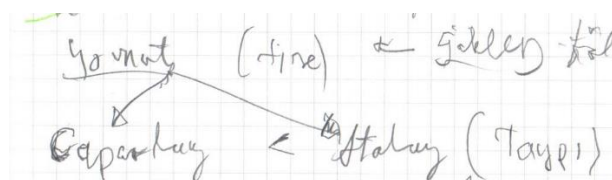
Egy jó gyűjtés. Hazar-ba mentünk: végül 1 h körül indultunk, de hamar odaértünk. Beşim Şanurdow kult. felelős (az 5. fiú a 8-ból) fogadott, ő Jemile Kurbanova asszony régi tanítványa. Megetettek, finom csirkecomb, saláta, krumpli. A tengerparton már vártak a nekiöltözött nők és férfiak (ill. fiúk). Jó, hogy itt idős nők (például Jemile fekete-fehér néhai felvételén is szereplők) is vannak a fiatalokkal, ez az egész hitelessé teszi. A tengerparton egy szőnyegre leültek és kezdődött a sirató, huwdi, läle, zıkr, küşdepdi. Először ülve, azután tánc, végül a lányokkal küşdepdi tánc (**Soyın Hudayberdiew** a folklór csop. vezetője). A táj oda és visszamenet is gyönyörű: sivatag különös fényekkel, színekkel, itt igen kihalt. Olajkitermelés

folyik, a Karakum állítólag több növényzetet tartalmaz. KIVÁLÓ GYŰJTÉS – VISSZA KELLENE JÖNNI!

(p. 58.) Térkép a türkmén törzsek elhelyezkedéséről

(p. 59.) - **április 29.** Reggel 8 felé elindultunk, a böröndömet Tahir úr lakásában hagytuk.

A caparbay és az atabay a két nagy törzs. Ezek egymás között házasodnak, de a tekéssel nemigen. Ezeknek a lakodalma is hasonló, míg a tekéké másféle. Holnap Göklenekhez megyünk. (Az itteni gáz 30%-át kapják meg a helyiek).

Esenkuli, 7.500 lakos. Állatok, halászat. Küst depti, zikr, gazal. (p. 60)

- 1, Hajibibi Yazmammedowa – iş kitap hana Esenkulyda - gazal, diwana, läle, hüwdi
- 2, Durdiyewa Hojabibi 1963 doglan, Esenkulyda - 1 depim diwana, höwlim
- 3, Bayrambibi Orazgulyewa – haylewi läle, damak läle
- 4, Şekiçler – Asyrowa aşykbibi – 3 depim, diwana, läle, omin, hüwdi

1, Seitaliyewa Gubruh - hüwdi

2, Bayjanow Şäher – 3 depim, gazal

Esenkuli – d.u. a színházban (modern, de nem rossz) (p. 61.)

Çagalar folklorı, Toy görnüşi

- 1, küst depdi - 1 depim

- 2, 3 depim, diwana
 - 3, ayterek, yalık hökdı, milli göreşi
 - 4, yarimezan
 - 5, yagış yagara geldi
 - 6, otaga hörük
-

Yaşulular küşt depdisi

- 1, zikir, 1 depim
- 2, diwana, 3 depim (2 depim nincs!)

Bazar obası yaş uluları

- 1, **Annageldi Gurbanyazow (1936) yılda doglan.** Çekiçler obasında: läle, huwdi, gazel (1 depim) gazel (2 depim)
- 2, Amanbag (Ajyıwar obasında doglan)
- 3, Babayewa Tazegül (1943 y. Çekiçler obasında doglan)

(p. 62.) Egy jó nap vége felé vagyok, bár mindenki hasonló dalt énekelt, volt néhány érdekes esemény. (Itt mindenki yomut.) A TV-ben is hasonló dalok vannak, mint amikor itt felveszek. Most épp a TV-ben nézek egy népi adást, ugyanaz a lale, mint amikor itt gyűjtöttem. Ugyanakkor az előadásmód sokszor meggyőző. Tahır úr nagyon aggódott a masrut (úti engedély) miatt, hogy megállítanak. Amikor egy kicsit egyedül akartam sétálni, megijedtek. Azóta benn ülünk és most már a TV is bömböl.

Jemile Kurbanova szerint akkor lehet ennek a gyűjtésnek folytatása, ha írok egy könyvet. Említett egy embert, aki egy jelentős felfedezést tett, neki azután engedélyt adtak további kutatásokra.

(p. 63.) Az ahal teke lovakkal szemben a yomutoknak fenntartásaik vannak. A saját lovaik ugyan nem olyan gyorsak, de sokkal kitartóbbak. A szállásunk a helyi valilik misafirhanéja, este vacsorát adtak, újra csak ak-balık (pisztráng), nagyon finom.

Elgondolkodtató, hogy főleg ugyanannak a néhány dalnak a variánsait lehet hallani. Ezeket többségét már hallottam, mielőtt idejöttem volna. Persze szebb előadásban szólnak most.

Eddig még nem ellenőriztek, na de ha ellenőriznek, akkor mi van? Nagyjából fel sem fogom, hogy milyen kockázatoknak teszem ki magamat és kíséroidemet, talán kevés siker reményében. Bár előbb hallgassuk meg a felvételeket. A TV tele van európai nyilatkozókkal, ők nyilván egy türkmén faluban sem jártak, legfeljebb luxusszállókban.

(p. 64.) Kézi térképvázlat

április 30. szombat **Esenguli** → **Etrek.** (p. 65.) Lehet, hogy itt ért véget a türkmén kaland! Etrekbe mentünk nagy nehezen, rossz, zötyögős úton. Beszéltünk a valival is, aki behívta az emigrációját. Az emigrációja elvette az útlevelemet. Közben elmentünk egy lakodalomba. Amikor visszajöttünk, kiderült, hogy baj van. 800USD-t ki kell fizetni majd Aşgabatban, és abba kell hagyni a gyűjtést. De nem: 420USDt kell Balkanabatban kifizetni.

Hétfőn viszont folytatódik a gyűjtés. Hátha lesz ebből még lakodalom meg Mahtumkuli is! Szépen tűröm a pofont, amit kaptam, ráadásul holnap szünet! Akkor majd kirándulok és dolgozom. (p. 66.) Már eddig is „elkaphattak” volna a sűrű ellenőriztetések közepette. A belső forgalom erősen ellenőrzött, engedélyt kell kérni a mászkáláshoz.

május 1. Reggel leereszkedtem a recepcióra, Csak egy gyönyörű balik eti lány mosolyog. Az éttermecske is nyitott, ott is egy gyönyörűen mosolygó hölgy. Iszom két kávét és eszem valami szalámifélét. Tegnap este a 4 kurddal beszélgettem. Itt a biztonsági üveget építik be, ahová az elnök jöhet. Golyóálló, vastag. Egy kis gyűjtéssel is próbálkoztam, de az első heveny próbálkozást visszaverték. Majd később!

(p. 67.) Mai tervek (egyedül Balkanabatban): reggeli, gyűjtés, Cennet Bazar, internet café (centralnyj poçta arkasında), mosás, mosatás, séta a hegyen, olvasás, videózás.

Megreggeliztem a kis kávézóban. Itt sütnék is, ha az ember hoz valamit. Említettem, hogy gyűjtenék, a mosónők tudnak dalokat, de csak így telefonra nem akarnak. Bementem a Cennet Bazarı-ba autóstoppal, ami nem is volt olyan könnyű vasárnap reggel. Ott nem volt internet. Tovább a Centralnij Poçta-hoz. aminek a hátuljánál egy teljesen eldugott helyen ott volt az internet café. Írtam haza, Évus és Áron válaszolt.

Kicsit sétálgattam, és közben hajvágásra szántam magamat. Azután egy kis fickóval „haza”. Olvasgatás, majd még egy séta, ezúttal nagyobb és gyalog, egészen a város belsejébe, majd vissza. Jócskán készítettem videót és fotót is. Persze vas. d.u. a város kihalt. 38 fokos a hőség, érthető, hogy nem ugrálnak a helyiek. Engem úgy fejbevert ez a kétórás városi séta, hogy csak na! Le is égtem. Egy másik piacra is benéztem, vásárolgattam.

(p. 68.) A piac után egy lakótelepi kisboltban vettem ezt azt, almát, csöreket, vaját, tojást. Ez utóbbit a Mihmanhanéban meg is sütöttem. Közben telefonáltak, hogy holnap 9h-kor jönnek értem. D.u. elkezdtem kiírni a felvételeket. **Fantasztikus, variatív gazdagság lapul a látszólagos egyszerűség mögött!** 8 dallam 6 különböző előadásban, jelentősen eltérnek. Egymás után énekeltek a lagziban, ott egyformának tűnt. Bár küldenék a felvételt a lakodalomból!

Ez a Misafirhane egy jó hely, csak néha a folyosón szörnyű zenék harsannak fel és néha nincs víz. Minimál kiszolgálás a hegy lábánál, a város szélén.

május 2. (p. 69.) Tervek: öltöny, nyakkendő, cipő, meghívólevél, defter: 1, engedély a helyi gyűjtéshez (Etrek, Mahtumkulı), 2, Agadurdu úr vagy Nurmurat írjon: „ben Balkan obalarında izinle ekspedisyon yaparım” diye, 3, két kamerám és egy számítógémem van - ezt le kell írni. 4, oturum ruhsat. Este gyűjtés a szállodában!

(p. 70.) **R**eggel 7h-kor elmentem sétálni, tornázni a hegyre, borotválkozás, leadtam a szennyest mosatni, kávé a kurd munkásokkal. Mesélik, hogy ha egy külföldit rajtakapnak egy türkmén nővel, akkor 1500USD + 15 nap fogda + kiutasítás. Az utcán és a szálláson is erősen tilos a dohányzás. A szálloda főnöke Parahat úr megígérte, hogy segít gyűjteni itt a hotelben.

Megérkeztünk **Serdarba**. Itt nem vártak olyan felkészülten, mint eddig, de aztán elkezdtek szervezni. Szépen indult a nap, de itt is a rendőrségre küldtek, illetve megetettek, közben a rendőrség kérdezősködik. Agadurdu úr nem tud segíteni, Nurmurat sem, most itt állok a bajban, lehet, hogy haza sem engednek? Vagy hazamegyek hamarabb?

(p. 71.) Várjuk ki a végét! Hivatalos papírt kell kérni arról, hogy itt gyűjtöttem+a videóról és a számítógépről. Mindenesetre, ha még egyszer jövök, akkor kell egy pecsétetes megbízólevél, amiben benne van, hogy hová fogok menni (masrut).

(p. 72.) **Serdar etrafi.**

zenészek:

Mammedow Baygeldi - Serdar etraf çagalar sungat mekdebiniň gıjak, dutar mugallımı,
Bayjanow Bayjan - Serdar etrafinıň Serdar şäher sungat mekdep müdürı,

Annaorazow Orazgeldi - Serdar etraf Çagalı sungat mekdebiniň dutar mugallımı,

Anna Esenow - Serdar etraf çagalar sungat mekdebiniň aydım saz mugollımı,

Hasanow Aşır Serdar - etraf medeniyet merkeziniň sazanda gıjak işgari (p. 73.)

Deryagulı Hanow Serdar - şäher bağısı / damana halk ayımıt yar otagı

Nurgılıjow Gurhangılıç - Serdar etraf medeniyet bölümünün darmana halk sazınının çerper yolbaşçısı bağşı / damana yolu halk aydımı senemini

Bayramgeldi Gutlıyew - Serdar etraf medeniyet merkezini tar aydımçısı / aydım karara/

Serdar etraf medeniyet merkezini folklor toparı (p. 74.)

- 1, monjuk atdı
- 2, damak lälesi
- 3, küşt depdi - 3 depim
- 4, küşt depdi - 1 depim
- 5, tans toparı - milli gazel tansı
- 6, yigit tansı

május 2. Összefoglalás. Serdar egy érdekes hely volt. Megint előjöttek a rendőrök, illetve a hakim asszony elküldetett, hogy megkérdezzék, lehet-e gyűjteni. Megetettek, de szóltak, hogy ne fényképezzek.

Épp a 2. világháborús győzelmi ünnepek zajlottak szép lányokkal, vettem fel belőle. A műsor közben bementünk egy jurtába, ahol bahsikkal lehetett dolgozni, ez nagyon hasznos volt.

(p. 75.) Közben sajnos kint bömböl a zene. Innen a Medeniyet Evibe mentünk, ahol mütáncokat vettem fel. Megyünk a rendőrség elől. Mantit eszünk, egy étteremben, vodka, sör. Begcan furulyással találkoztunk, szépen zenél. Egy igen jól szervezett zárandokhelyen Parawbibin éjszakáztunk. Gyűjtés a furulyással, kint „tusolás”.

Jószándékúak a barátaim, főleg Tahir úr, de a minisztériumi hiányos volt: nem küldtek meghívót (...), és nem adtak komandirovkát sem! Ez utóbbi sok kalamajkát okozott.

(p. 76.) Parawbibi-ben felmentem a szent helyre és fohászkoztam a szeretteimért, az unokákért, gyerekekért, és végül magamért (még Petiért is előbb). Most minden jobbnak ígérkezik, Tahir úr igen hatékonyan akciózik. Mindenféle barátai vannak, nélküle ez egyáltalán nem menne.

május 3. Bereketben meghívtak eszegetni, TV-zni, és most várjuk a bahsikat. Közben írogatok. Jobban kell ezt megszervezni legközelebb, egy csoda, hogy eddig így sikerült.

Bereket etrafi - Halk sazi (népzene): „tomogoli, naçar” (p. 77.)

bahsi zenészek

1. Bayrammâmet Dowudow - 1962 yılda Bereketde doglan gıjakçı
2. Naz Hallıyew - (1939 yılda Aq obada doglan) Bereket etraf sungat mekdebini mugallımı, dutar bagşısı, Türkmen halk aydımlarını yerine yetirär. - „halk aydımı: „Şor depe”, „tabşırdım”, çowdur körün yolu „maşalak yar”
3. sivatagi gıjakos
4. Dowletgeldi Bayramgeldi - 1984 yılda bereket etrafta doguldi. Bereket şäher sungat we sazçılık mekdebini mugallımı. Dutar bagşısı, türkmen halk aydımlarını yerine yetiryär - Halk aydımı: „Yusup-Ahmet”, „Bagtı han” dutarcı
5. = 1. Bayrammâmet Dowudow + egy dutaros
(p. 78.)
6. Täçdurdı Gulmuradow - Bereket etrafını medeniyet bölümünü çeper yolbaşçısı, dutar bagşısı, türkmen halk aydımlarını yerine yetiryär - Halk aydımı: „Döneyin”
7. Dowudow Şamırat - 1995 yılda Bereket şäherinde doglan. Dutar bagşısı, türkmen halk aydımlarını yerine yetiryör - Halk aydımı: „Yellener sen”

Bereket etrafını folklyor toparı „Merjen däneleri”

- 1, yigit tansı
- 2, küşt depdi - 3 depim
- 3, läle kakdı

Nók. (p. 79.) Bereket etrafındaki Bereket şäherinde yaş ulı ayallar bilen sohbetdeşlik

- 1, Nurtäç Tekayewa - 1947 yılda doglan Bereket şäherinin 15nji orta mekdebini mugallımı
- 2, Arazbagıt Annataganowa - 1947 yılda doglan, etrap yokarı bilim mugallımı
- 3, Aşırowa Täç - 1941 yılda doglan, Bereket şöherini yaşayjısı, pensaner
- 4, Kuliýewa Oguljemał - 1961 yılda doglan, Bereket etrap agyz suwda işleyär
- 5, Gurbangül Nazarowa - 1953 yılda doglan, Bereket etraf kitaphana müdürü (p. 80.)

Ebéd után

- 1, Tagdurdı Gulmuradow „szolga” aydıwçı + Soltanmıaz Gazafayew („sivatagi”) – sozanda - „Naz etmen” halk aydıwçı

2, Tagdurđı Gulmuradow - halk aydıwçı „bildärçin” - „Eneş” Güç Nuryagdıyewiň halk aydımı:
„Garja”, Sen yetir”

Délután a gıjakossal beszélgettem: Sultanmurat Gazajayew (Bereket, 1 May käche, No 26, Jay 2)

Kis pihenő, majd indulunk a pásztorokhoz 1300 birka, kecske, 5 számár. A pásztorok kinn laknak az időtől, illetve a fütől függően a karámokban, jócskán vándorolnak.

„Çil Memmet gumi” sivatagba mentünk délután. (p. 81.) Előtte még a bereketi barátok segítségével nagyon jó gyűjtés kerekedett. Reggel a házban a bahsiktól, utána egy kevésbé érdekes „folklor” a szokott läle dallammal, szép lányokkal és csúnyácska fiúkkal. Ellenben ígéretesen sorakoztak az asszonyok, akikkel visszamentem a házba és egy remek gyűjtést végeztünk, főleg a siratók miatt. Ezután dolgoztunk bahsikkal, beszélgettem Soltanmurat gıjakos barátommal, próbáltam a hangszerén játszani, nem lehetetlen.

Kis pihenő után ki a yaylára, ez már a Karakumban van, pontosabban egy vonatvonal mellett, nem messze az öntözőcsatornától. (p. 82.) Birkát vágunk, filmeztem és egész éjszakába nyúlóan zenéltek, énekeltek. Sokat tudnak a férfiak is. Azt mondják, hogy hallgatnak mindenholnan Türkmenisztánból dalokat, és amelyik tetszik, azt „átveszik”. Egyes daraboknak szerzői is vannak.

Ez egy fontos kérdés! A Türkmen halk aydınları mit jelent, főként, ha dutarral és alkalmasint gıjakkal kísérik (türkmén népdal). Ez egy igen vegyes repertoár, melyben népdaloktól talán a bahsik énekein keresztül komponált dallamok is vannak. A szövegeket költők verseiből veszük. (A „magyar-macar” itt szó szerint semmit sem jelent, csak vengr-t értik, de az sem jelent nekik sokat.)

(p. 83.) Itt szó sincs a Törökországban lépten-nyomon emlegetett testvéri kapcsolatról. Egyáltalán nem hatódnak meg azon, hogy a mi őseink is innét jöttek volna. Vámbéryt viszont ismerik.

A hotelben összeadtam a bátorságomat és felmentem a mosónőkhöz az 1. (2.) emeletre. Alma Kızılgül és a többiek megígérték, hogy holnap énekelnek, 15-21 között vannak itt.

(p. 84.) A tevetej (düyö çalı) megint meghajtott, ettől jobb tartózkodnom. D. u. 5h körül Tahir úr jött egy sofőrrel. 3-napos tervet készített: csütörtöktől szombatig Balkanabad falvaiba megyünk. Kezdem megérteni az inşallah-ot egyre jobban. Tényleg Isten kezében vagyunk. A sok ballépés mellé megkaptam Tahir urat (agát) segítségnek. Vicces ez az európai tervezés –

ázsiai megvalósulás. Tahir úr elmondta a 3 napos tervet, utána bekocsikáztam a városba Internet Café, az „étteremben” megmelegítettem a csirkecombot hagymával, csörekkel, kávé, víz, fagyi.

(p. 85.) Tervek: Oturum ruhsat gerek mi?, video + computer yazmak, Maşrut, vinni a meghívólevelet + copy: Balkanabat içinde bahsi, Hazar – Etrek, erre Nurmurat nem ad engedélyt!

(p. 86.) Milyen üdítő volt a pásztoroknál! Aktív, tette kész emberek a helyükön! Vidámak, de nem harsányak. Senki sem vonakodik a munkától: ha kell, énekel, ha kell teát tölt, ha kell, pakol. Milyen más Merdan sofőrünk! Mindenesetre világos, hogy miért tiltják egyes közösségek, hogy fiatalok sokat beszéljenek az idősek jelenlétében. A mindenkire vonatkozó szabályok megkönnyítik az életet. Fontos, hogy érthetőek, következetesek legyenek, és segítsék az együttélést, a közösség túlélését. Ehhez képest a liberalizmus rettenetes zsákutca. Milyen messze van, és milyen hihetetlen innen a magyarországi politikai csatározás, handabandázás és az elmúlt 20 év!

Érdekes, itt sem a szívidegesség, sem depresszió nem jelentkezik. Talán erősebb, stresszesebb életet kellene élnem otthon is? Lendületesebbet, több akcióval, kevesebb könyvvel, számítógéppel, internettel. + Aktívan zenélni!?

(p. 87.) május 5. mobil, töltés, pakolás, séta a hegyen. Tervek (Ember tervez, Isten végez!): egy faluban minden zene, nők, férfiak, gyerekek, vallási iszlám – zikr, modern zene, hangszeres darabok, kisebbségek.

Reggel sétáltam, majd tus, ami közben Tahir úr dörömbölt, 8 körül indulás. Új autó (Volga), új sofőr (Aman). Visszafogottabb, mint Merdan volt, de életveszélyesen vezet. Tahir úr kissé belefogja a saját ügyeit is már a kutatásba, de hát ez így zseniális. Két faluba mentünk, ezek már Türkmenbaşihoz tartoznak: **Akquyi** és **İmekli**, jó gyűjtések, de megint ugyanazok a dalok, és variánsaik hangzanak fel, ami persze más szempontból megnyugtató.

(p. 88.) **Akquyiban** a Medeniyet Evi-ben (kultúrház) már vártak. Kisebb-nagyobb lányok gyakoroltak. Először egy „folklor”-t kaptunk, ez egy táncos, kissé vagy jobban koreografált produkció többé-kevésbé (inkább többé) eredeti elemekkel.

1, Läle

2,

3,

4,

5, Öleñler

6, Manjikatdı

Ezeket Tahir aga leírta pontosabban, de egyelőre nemigen tudom elolvasni.

Főleg nők énekeltek, az egyik a tánckarvezető, különösen szépen! A kislányok után a nagylányok táncoltak. (p. 89.)

7, küştdepdi

Ezután a színpadon gyűjtöttem kis és nagy türkmén lányoktól:

1, huwdi

2, gazal

3, sazallar

4, agılar

5, huwdi

6, agılar

(p. 90.) Az innen a 2 km-re levő İrikli faluba mentünk, ahol rengeteg nő várt. A neveiket nem írtuk le, a gyűjtött dalok:

1, gazallar

2, lale

3, gazallar

4, huwdılar

5, agılar

Összefoglalás: a mai nap termése körülbelül 25-30 dal, a java részüket már felvettem korábban. 1-2 kiemelkedően szép változat, előadás itt is volt, és a siratók fontosak. A sirató amúgy eléggé egységesnek tűnik itt is.

Vissza Akquyı-ba, ebéd, a mollától egy ezan gyűjtése, rakik. 15h körül „haza” indulunk. 16h körül otthon vagyunk. (p. 91.)

Tus és megyek a nőkhöz gyűjteni a Mihmanhanéba. Az ismert dalokon kívül egy küştdepdi-t és főleg egy eredeti siratót is felvettem!

+Almagül Suhanowa (66) Etrek – nagyon jó

Kızılgül Kılıçdurdiyewa (1972. Balkanabad)

Gowhar Japarowa (1991, Balkanabat)

+ Gurbangul Mowlamowa, teke (1-2 dalt)

A két +-os énekelt, Almagül egész remekül.

(p. 92.) Úgy nézem, ma körülbelül 40 dalt vettem fel, alig volt közöttük vadonat új, illetve legalább egyéni variáns. A nők repertoárjában itt legfeljebb 1-1 elszórtan előkerülő régi maradvány várható, ill. 1-1 érdekesebb variáns. A következő két nap alatt kiderül, hogy ez így van-e (de így lesz).

Eléggé belemerítkeztem a férfiak énekébe is: „bahsiların halk aydımları” ez a repertoár azonban nagy részben a teke törzstől származik, itt csak egyes halifák ’mesterek’, mint például a gıjakos férfi Bereketből tanítják meg a helyi érdeklődőket egyes általam kedvelt dallamra. Íme így (is) terjed(het) a népzene.

(p. 93.) Amúgy Türkmenisztán rendes hely. A minisztérium fogad, ad mellém kísérot (Jemile Kurbanova), leküld Balkanabatba, egy hétig ad kocsit. Kis probléma, hogy a kutatást nem rendezték megnyugtatóan (engedély!), sem nyelveket tudó kísérot nem biztosítottak. Amúgy Jemile Kurbanova és Tahir úr kiváló. Úgyhogy legyenek csak elégedett!

(p. 94.) Közvetlen kapcsolatomban két, döntésre fel nem hatalmazott ember, Maksat Hojanbaew és Tahir úr. Mind a kettő rendes, segítőkész, de a főnökök nélkül nemigen tudnak mozdulni. Azért Maksat Hojanbaew úr felhívott. Egyre melegszik az idő. 40 fok is lehet.

(p. 95.) **május 6.** péntek: séta, töltés, pakolás, Tahir aga szól, a repülő május 10-én 11h-kor indul, 200 USD beváltása. Ahogy oly sok helyen, itt is kiáltó az ellentét az emberek kedvessége és a hivatalosságok bánásmódja közt. De ez így a jobb, mint fordítva! Egyébként a köszönés sem nagy divat.

A türkmén nyelv annyira megy csak, hogy kézzel-lábbal elmagyarázok valamit. Ha ők kérdeznek, és nem tudom, hogy nagyjából miről is lehet szó, vagy pedig gyorsan beszélnek, akkor keveset értek (bár egyre többet). Igen fontos: Ne haragudj meg, ha nem segítenek olyanban, amit nem ígértek meg!

(p. 96.) Ma messzebbre megyünk, ha igaz. Újra és újra ugyanaz a dallamkincs. Egy-egy gyémánt bukkan csak fel például sirató. Itt nagy idegenforgalom nincs, 1-1 külföldi, főleg törökországi munkást látok, a legnagyobb cégek 75%-a török kézben van. Török a főnök, türkmén a munkás.

május 6. Adatközlők

1, Maşalowa Arzıgül (1973, Gumdag)

2, Ardogalyewa Bagtıgül (1974), a hotel főnöke

Yasga obası (Bereket etrabi) (p. 97.)

Tıydık Bayramow Amanugat – dilli- halk sazı

1. „bolşa”
2. Bibijan
3. Bagtihan
4. Köşdipde
5. Akiniş

sorban a nók:

- 1, Bayramowa Oguljemal – huwdi (sárga sál)
- 2, Haladowa Ogultaş (piros- kék nyitott)
- 3, Eşekowa Gözel (piros – zöld nyitott)
- 4, Bayramowa Sona (sárga sál + gyerek)
- 5, Bayramowa Merjek (zöld – sárga)
- 6, Maziyewa Culayıt – fiatal
- 7, Esenowa Arazbibi - piros ruha
- 8, Ussayewa Enegul ?

énekesek és dallamok

- 1, Bayramowa Merjek – gazallar
- 2, Egekowa Gözel - huwdi
- 3, Ussayewa Enegul – huwdi
- 4, Bayramowa Sona – huwdi

(p. 98.)

Esenowa Arazbibi - çağım bilen gideyin halk aydımı

Serdarım – aydım

Maziyewa Culayıt: Ezizim

1. halk aydımı
2. Cuhlar toparımın yerine yetirmedinde
3. läleler
4. Kuşt depdiler
5. agı

Bayramowa Amanmuradın

1. ...da garga turdında
2. „çadta bulut” – sazi
3. „Çaltapaş” – sazi

9h körül indultunk **Yaşga** faluba, mely a Gızıl Gumban van, körülötte néhány sós tó. Két kedves Murat úr jött, az egyikük lánya, Tahir aga és én, egy nagy Volga-szerű autóval. Oda és vissza is lényegesen óvatosabban vezettek, mint a tegnapi sofőr.

(p. 99.) Balkan Velayeti Medeniyet Müdürlüğü. Egyik Murad itt dolgozik, őt Nurmurad küldte. A Yasga faluba vezető út megint más, hegyek, sivatag, de másféle összetételben. Rengeteg teve, felvettem közülük sokat.

A Medeniyet öyi 'kultúrház'-ban már vártak. Először egy nádsípos bácsi játszott 4-5 dalt, majd a nőkkel vettem fel a szokásos repertoárt. Végül a nőkkel visszahúzódtunk 4-5 siratóra. Jó gyűjtés volt, kevés új adattal. Utána a faluban Muradéknál megebédeltünk és 20-30 percet fényképezgettem. 15h körül hazafelé indultunk. Sok kép készült.

(p. 100.) 16h körül már a hotelben. Beköszöntem a kedves igazgatónőnek (Bagtigül).

17-re pedig megyek gyűjteni a **Kumdag-i Arzugül**-től (p. 98.). Sajnos csak egyetlen gazelt énekelt, „mást nem tudott”. Ez viszont már nagyon is ismerem! Már csak az utolsókat rúgom, o.k. rúgom, már csak becsületből is. Még egy gyűjtés van hátra, ott talán hangszeresek is lesznek, és bahsik. Rengeteg ember dolgozik ebben a vendégházban (mihmanhana), olyannak tűnik a munkatempó, mint a mi szocialista időnkben. Beköszöntött a hőség, ennek már a fele sem tréfa. Azért ezt a néhány napot még kibírjuk!

(p. 101.) Lehet, hogy megnézem az uszodát és a stadiont. - Sok helyen a gyűjtéseken szereplő emberek legalább egy része a „felsőbb” osztályokból származott. Ez viszont azt jelenti, hogy a gyűjtött dalok még élnek, legalábbis a falusi környezetben. Ugyanakkor talán azt is jelentheti, hogy egy alaposabb (helyiek által végzett) „mélyfúrás” talán előhozhatna még dallamokat. (Bár ez mégsem tűnik valószínűnek, mert erre utaló nyomok nemigen bukkantak elő.) Érdeemes-e ilyen gyűjtésekbe belevágnom még, vagy inkább koncentrálni kisebb dolgokra (például eskişehir-i nők) és a nagy összefoglaláshoz az anyagot másokkal feldolgoztatni.

2011 **május 7. Qumdag** (p. 102.)

Babakıarowa Sigbanbagt – könyvtárosnő

- 1, läle – halk döredijeligi
- 2, huwdiler
- 3, gazallar
- 4, agılar

Sırdaş Täçmurat – harmonikás gazanda akaçdıyonda şalyar

Odayet Tumakbirdı – bagsı

- 1, amantu
- 2, bibi
- 3, Kumdagım

(p. 103.) A kumdagi gyűjtés rövid, de jó volt. 9 után érkezett Tahır aga egy sofőrrel, aki a tegnapelőtti sofőr apja volt (Meret). Vele megyek majd ki a reptérre is. A táv körülbelül 50 km, hamar ott voltunk, de csak egy nő várt a kultúrházban, meg persze az igazgató. Az asszony nem énekelt sokat, de új dallamok is előbukkantak, felvettem siratót is, hosszan, szépen. Elénekelt egy modern szerzeményt is, maga a kultúrház vezetője volt a szerző, talán nem egy Bach-i mélységű darab. Mindezt harmonika kísérettel. A mű a „gargıssızlık” ünnepére íródott.

Utána hirtelen harmonika kísérettel régi dallamok csendültek fel (ugyanaz volt Etrekben is.) Ekkor fordult át a szép autentikus éneklés modern, sablonosan előadott és sablonosan harmonizált előadássá.

(p. 104.) Előkerült még egy újságíró, aki elhozatta a dutárját és saját költeményét zengte. Tahır aga rövid, tömör kommentje „pes” vagyis csapnivaló, rossz, gyenge. A rövid gyűjtés után ebéd, ayran, szörp, bárányhúsleves, raki, lepénykenyér, paradicsom, uborka. 13h-kor indultunk vissza. Internet Café, Mihmanhane. Aláírok a két recepciós lánynak, fényképezkedünk (ők fogadtak körülbelül 10 napja). Ma reggel egyébként idejött az emigracija – a kurd ifjút keresték. Tahır aga megkönnyebbült, hogy nem engem. Én is!

(p. 105.) **Május 9.** Balkanabat. Holnap szünet, sok tervvel, amiknek a megvalósítását már ma elkezdem: videó másolás, 2 óra séta, füzet fotózása, levél a türkmén miniszternek, angol és kazak előadás átolvasása, Christensen Fund, katalogizálás. Szombat d.u. a videókat konvertálom MPG1-be.

Nagy séta a Sağlık Yolu-n. Egy jól kitalált sétaút a hegy lábánál, alig használja valaki. Egyrészt messze van a várostól, másrészt napközben igen meleg. Este fagy, kóla, beszélgetés

az egyik kurd fiúval és olvasom a „The Tale of Harman Dali”-t. (p. 106.) Egy nagyon jól megírt könyv. Jó összefoglalása a türkmén történelemnek és a türkmén bahsik zenéjének. Élvezetes és informatív, ilyen kellene nekem is írnom.

Reggel sétáltam a hegyi ösvényen és arra lettem figyelmes, hogy fiatal türkmén fiúk kezdenek keringeni körülöttem, bámulják a videókészülékemet. Az egyik elém futott, majd vissza, amikor látta, hogy valaki jön. Veszélyes helyzet volt, lekanyarodtam a város felé (a kertészek közelében). Türkmenisztán viszonylag biztonságos, de csak viszonylag. Az egyik kurd fiú mesélte, hogy neki is volt hasonló kalandja, de Ukrajna sokkal rosszabb. Amúgy ezek a kurdok aranyosak. Dolgoznak, nem veszekednek, piacon vásárolnak, este a konyhán megsütik a saját módjukon. Éltrevalók.

(p. 107.) Az ilyen magányos bolyongás Türkmenisztánban eléggé kiszolgáltatott helyzet. Főleg, ha valaki a nyelvüket nem beszéli jól. Nem hívhatják meg a türkmének magukhoz, kész csoda, hogy faluhelyen olyan a helyzet, mint bármely más faluban a török világban.

Itt is mindenki a mobilját nyomogatja, rémes egy pótcselekvés. de talán jobb, mint az idősebbek rossz szokásai (Tahír aga ebben nagymester): orrszívogatás, köpködés, megállás nélkül. Bizony, ebben lépegetünk. Vasárnap nagy teákat iszogatom, videókat konvertálok HP-ről JPG-re (5-10-szeres idő). Olvasom a Harman Dáli könyvet, nagyon jó! Átnéztem a kazak előadást, a PPointos videót is, most már rendben van. Ma felhősebben kezdődött a nap, de már itt a türkmén tavasz, 35 fok lehet. Nem kellemetlen, közel van a tenger és szél is fújdogál.

(p. 108.) Van még egy tulajdonság, ez az ázsiai törököknél általános, mindenki olyan hangosan beszél, ahogy a torkán kifér. Ez autóban alig elviselhető. Ugyanakkor a türkmének sokkal artikulátlanabban beszélnek, mint például a törökök, vagy az azerik, legalábbis úgy tűnik. Vasárnap „pihenő”, nem megyek be a városba, csak egy-két sétát teszek a hegyen.

Épp most jött a hír, hogy Etrekből megjött a videófelvétel, ez jó hír! A sofőr szólt, mondtam neki, hogy hozza ide, és el is hozta a 2 diszket. Ez remek! Lehet, hogy megérte a 420 USD-t? Belekezdtem a dalok elemzésébe is, kis ambitusú dalok, még kisebb ambitusú sorokkal (1-3/4). A sorokon belül a dallammozgás konjunkt, ezen belül leginkább ereszkedő vagy domb formájú. Ez bizony nem ad nagy variációs lehetőségeket, különösen, ha azt is figyelembe vesszük, hogy többnyire csak egy vagy két rövid sorból (+variánsaiból) építkezik a dallam.

(p. 109.) A metrumban is meg lehet állapítani néhány alapformát, melynek variációi azért számosabbak. Az ütemelőjelzés többnyire 2/4 vagy 6/8, ritkán rubato és talán sohasem parlando. Kissé hasonló a helyzet az azerihez, de ez mégis összetettebb zene, főleg a bahsik

miatt. Ritkábban, de van, 4 soron ereszkedő dallam, ezek egyike-másika összevethető magyar ereszkedő, illetve pszalm. dalokkal.

Küldtem Maksat Hojanbaewnek emailt, írjanak egy hivatalos papírt, hogy meghívtak és gyűjthetem, és írják be a videókat és a laptopot is. Könnyen lehet, hogy nem fogják megtenni. Legfeljebb maradok még valameddig, azután hazautazom. Legrosszabb esetben meg a gyűjtéseket is törlik.

(p. 110.) Balkanabat, a tervek szerint: 8:30-ra Meret jön (Yeņiş Bayram, Int. Café), 13h-ra Tahır úr (gyűjtés?), este pakolás.

A bayram 9h-kor kezdődik és 2-2.5 órát tart. Meret kivitt a bayram ünnepre, ott már egyedül sétáltam. Nagy tér, nagy tömeg, hasonló a Serdar-ihoz. Itt kuştdepdi táncsal kezdtek, nem mertem fotózni, ne legyen probléma az utolsó napon.

(p. 111.) Kissé később a 2. világháborús hősokeket nagy dzsipbe pakolták és elindult a menet, vele mentem én is jó ideig. Mégis fotóztam és videóztam is. Visszasétáltam az Internet Caféba. Levelek, főleg Évus és Fikret. Onnan taxiba szálltam, 2 manattal haza. A büféslányok kérdezik a felvételt. Ittam egy kávé, egy teát és most bemegyek megmutatni nekik. Tahır úr úgy tűnik nem jön, Meretnek telefonáltam 6:30-kor, jön. Minden rendben.

Most már összesíthetek:

- felvettem a kapcsolatot a helyi népzeneészekkel, kutatókkal
- közös tervet készítettünk
- alapkönyveket átmásoltam, lefotóztam
- Jemile gyűjtéseiből kb. 50 dallamot átmásoltam
- két fontos lemezt videóra „másoltam”
- gyűjtés 16 helyszínen 80-100 embertől körülbelül 300 dal 20 (12) nap alatt (+ etreki videó!)
- a népzene alaprégeiről teljes képem van, és betekinttem a bahsik zenéjébe is. A kitűzött 400 dal is bőven megvan.

május 10. (p. 112.) Óriási felhőszakadás kezdődött, hétfő délután patakokban folyt a víz, kiment az áram is. Na ilyen dolgok is történhetnek, amikor az ember már azt hiszi, egyenesben van. például elvágja az eső az utat, így nem indul a repülőgépe. Egyébként a kocsi is bedögölhet, ráadásul akkora lyukak vannak az úton, hogy a kerék belefér.

Az első lépcső kipipálva, a reptéren vagyok. Ez is valami, szükséges, de nem elégséges. A taxis Meret Etrek közeléből (100 km) származik. Szerinte az igazi kuştdepedi azon a környéken él, az itteni már „pes” (romlott). Úgy látja, hogy nemigen egységes a hagyomány, például Maghtumquli környéke más, ott nem is yomutok laknak, hanem más törzs. A türkmén törzsek, például yomut, teke, egymásnak rokonai, de lehetőleg nem házasodnak törzsön kívül. Lehet, de nem nézik jó szemmel.

(p. 113.) Jó korán vagyok a repülőtéren: 7:30, és 11h-kor indul a gép, a beszállásig még legalább 2.5 óra, de inkább 3. Talán a becsekkolás előbb lesz. De hát az idő mindenhol telik. Türelem, rózsát terem.

- Eddig sima: becsekkoltam, fizettem 3 manat büntetést a túlsúlyért, most várok a váróba való belépésre. Majd szólítanak. Szólítottak, és már benn is vagyok. Ez már lényegében Aşgabat. Meglepően csöndes a Türkmenbaşı repülőtér, eltekintve egy ordító gyerektől. Az útlevíképemet jól megnézték, jobb cserélni! Itt is megy a számítógépes pötyögés, nem lesz probléma a kimenetelemmel sem (inşallah).

(p. 114.) Vége a gyűjtésnek, bravó! Egy ilyet még viszonylag könnyedén meg tudok csinálni. Igaz, sok szempontból ez egy úri gyűjtés volt: autóval mentünk, 4-5 óra gyűjtés egy-két helyen, majd visszavittek a szállásra. Mégis, bravó! Lehet, hogy ilyen „könnyített” gyűjtéseket kell majd szervezni ezután.

Mindenesetre előnyös, ha van egy saját szoba, ahová az ember visszahúzódhat. Persze ezzel ki is zárom magamat a folytonos információszerzésből. De a kísérőknek is jót tesz. Egy-egy nap szünet is kell, amikor a kísérőkkel sem találkozom. Itt a fő probléma a nyelv nem tudása volt, és az ezzel várható kiszolgáltatottság. Kell olyan kísérő, aki törökül/angolul is tud. Ez eddig mindig volt, most sajnos nem.

(p. 115.) Van egy bolond kisfiú a reptéren, nagyon aranyos. Fel-alá járkál, időnként elbőgi magát. A mama és a testvérei figyelik, vigyázzák. A mama megállás nélkül megy utána. Miért is panaszkodnék én? Meglepő a csönd a váróban, ennek mindenhol így kellene lenni.

Mai tervek: 1) Jemilével tervek, levél, 2) hotel (recepció!) Internet, Fikretnek írni, 3) minisztérium 17h, 4) türkmén nyelvkönyv, 5) internet

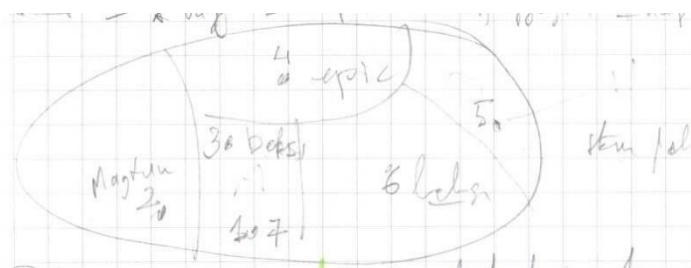
Nem tagadom, elfáradtam, pedig a vasárnap és a hétfő is elég laza volt. De minnek kapkodni, a holnap úgyis elég feszült lesz. Bár egy kellemes hal a Boszporusznál nem lehet rossz. A hotelben másoltattam, taxit rendeltem.

(p. 116.) Telefon Agadurdu bej, 17h-kor fogad. Aggódik, hogy mi van, ha kiad egy papírt, hogy én gyűjthettem, aztán mindenféle rosszat veszek fel! Ettől óvna magát. De hát nem

is kell, csak a videót és a számítógépet írják fel. Na majd 17h-kor. Kedvesen! Mindent megköszönni! Jemilével talán utána kellene találkoznom, vagy jöjjön ő is a minisztériumba.

(p. 117.) Szépen sikerült a vége. Rus bazar, ebéd, térkép, internet. Agadurdu úr derűs hangulatban. Vásáryt ismeri, volt Magyarországon. Szerinte még jövök ide. 18h Jemile Kurbanova jövőbeli tervei, 21h vacsora a szállóban. Nem jó a konyhájuk, sem a sörük.

0:45 Tervek: 4-5 hét: hétfő: utazás, kedd-csütörtök: 4 gyűjtés, szombat: lagzi, vasárnap: pihenés. Türkmén zenei térkép. ??ez nem világos p. 115

1, Konzervatórium	3 Jemile Kurbanova, bahsi + hangszeres
2, Magtumulı	4 Tahır: bahsi + nők, lagzi!
?3, Ahal	3. Jemile Kurbanova, bahsi + nők
?4, Daşoguz	3. ? „ „
5, Lebap	7 ? türkmén falvak
?6, Mary	3 Jemile Kurbanova, bahsi + nők
7, Aşgabat	2 vége

(p. 118.) **május 11.** Keveset aludtam, egy focimeccset néztem szakaszosan, el-elszunnyadva, 3:30 ébresztő, tus, pakolás, recepció, 4h jön a kocsı, 6:40 utazás Isztambulba, 11h Taksim tér– Fikrettel ebéd, Havaş - 19:50 repülő Almatıba.

(p. 120.) Istenem, véget ért a türkménisztáni gyűjtés! Sajnálom, hogy véget ért, de bizonyos értelemben teljes volt. A Balkán megyei népdalokat felgyűjtöttem, ez nem kérdés. Sok információt szereztem, tájékoztam a türkmén népzene kutatás és általában a népzene és a bahsi zene itteni állapotáról és előkészítettem egy következő gyűjtést, amihez pillanatnyilag lenne is kedvem.

Az Agadurdi-féle csapattól legközelebb kérni kell rendes fogadólevelet és úti menlevelet (komandirovka?). Ugyanakkor adtak kocsit, és egyáltalán: meghívtak.

(p. 121.) A reptéren kifelé semmi probléma nem volt a videóval és a számítógéppel. Viszont aktuális az útlevélcseré. Isztambulban Fikretet felhívtam, hogy megyek Havaşsal a Taksim-ra. Az utazás kellemes volt, mindenfelé orosz lányok aludtak, én csak keveset.

Ez már Isztambul.

(p. 122.) Fikret elvitt a Taksim térről az autójával egy tengerparti étterembe (hal + kávé), majd a Taksim közelében egy fagyí. 15h: kimegyek a repülőtérre, 16h benn ülök a „helyemen”, lassan jön Évus és megyünk Kazahsztánba (sőt Turkesztánba) a konferenciára. 5h körül találkozunk Évával, 8h kor indul a repülő Almatiba. Ott 3 órával előbbre van (11h) az utazás ideje 5h, tehát otthoni idő szerint 4h-kor vagyunk Almatiban.

Almati - Turkesztán

(p. 123.) Almatiban a reptéren beülünk a váróba, nem jöttek elénk. Már elég fáradt vagyok, de Turkesztánig még kibírom. 1 óra az út Almatiból Simkentig repülővel. Ott már várnak, busszal még 3 óra Turkesztánig, az Ahmet Yesewi türbéig. Ebéd. Találkozom a kedves hölgygel, akivel Antalyában gyűjtöttem 20 éve, és Kemallal, aki az Elmali-i alevikkel közül ismerős. Adott névjegyet, esetleg gyűjteni kellene ott. Ebéd után meglátogattuk a közeli emlékhelyeket, például Arslan Ata-i, itt imát is mondtunk. Meglátogattuk a múzeumot is, és az utazás során beléptem a Sir Daryába is. Hosszú, fárasztó, de érdekes buszút, hőség, nincs víz.

8h szállás, vacsora, majd meglátogattuk az A. Yesewi türbéjét, itt van a szállásunk közvetlen közelében. Bámulatos!

(p. 124.) **május 13.** Szép ébredés, előadás átírása 20-ról 15 percre. Nincs víz az alvóhelyünkön, de kellemes, hűs a reggel, madarak kárognak a türbénél. A program: reggeli, egyetem, megnyitó, d.u. előadások. Sejtelmem sincs, mikor adok elő, és mikor leszek szekció elnök. Végül reggel a főhelyre tették az előadásomat, ez megtisztelő. Utána többen jöttek, hogy milyen nagyszerű volt! Ebéd, majd a szekcióülések folytatódnak. A zenei szekció kicsi, és főleg kazak. Nincs fordítás. Kemal egy yörük falu szerkezetéről tart jó előadást (Öznur asszony).

(p. 125.) Mehmet a SOAS-on van, egy újonnan felfedezett mecmua-n dolgozik, esetleges együttműködés (l. Jemile Kurbanova és Juhász Zoli programja), Türk Sanat Müzigi koncert, este étterem, tánc, haza.

május 14. szombat hajnalban a Yesewi türbéhez, majd Konzervatórium, internet café, tea, taxival a záróünnepségre megyünk.

Kazak gyűjtés 12-13h között a rekt. helyettes szobájában (l. a gyűjtőfüzet végén hozzáfűzött lapok).

énekesek

Aygül Mustafa Şengül (1972. 10. 25.) Güney Kazakistan Aris ilçesi Akdala köyünde doğdu.

Anne, baba Kazaklar. Kazak Dili ve Edebiyatı öğretmenler. Ö tud, és énekel többet.

Gülmira Ospanova bemondás 1975-ben született, szept. 28. Kazakistan, Karaganda eyaleti Jezkazgan şehrinde. Anne, baba Kazaklar. Ahmet Yesevi Üniv. Türk dili ve edebiyati bölümü Filoloji fakültesi

1. 2:08:42 – bemondás
2. 2:10:08 - Deve Yavrusu (yarapazan)
3. 2:10:42 – Aq tavuq
4. 2:11:20 – Qara än
5. 2:12:40 – altató szöveg
6. 2:13: 25 – általánosan ismert altatót énekel
7. 2:15 – a sovjet dönemi 1917 (qara ölän)
8. 2:17:20 – próbál emlékezni az altatóra
9. 2:17: próbál emlékezni az altatóra
10. 2:18:54 jar-jar
11. 2:19:15 jar-jar Gülmira
12. 2:20:00 Qoyanım qoyanım (gyermekjáték dal) 2:20:20

Qoyanım, oyanım	Tavşanım, tavşanım
Ornıñnan tursı	Yerinden kalksana
Betiñdi juşı	Yüzünü yıkasa
Şaşıñdı taraşı	Saçlarını tarasana
Yetigiñdi kiyşi	Çizmeni giysene
Bazarga barşı	Pazara gitsene

13. 2:21:10 – Yağmur duası – elmeséli, dal nincis
14. 2:22:40 – zikr-ról

15. 2:23:26 betaşar – esküvői ének
16. 2:25:13 – juktaw - siratókról beszél
17. 2:25:45 – sirató ak ekşi
18. 2:27:40 – Gülmira dúdol a háttérben
19. 2:28:22 – Gülmira beszél a siratókról
20. 2:31:40 – Aygül a siratók dallamáról
21. 2:34:05 – türkü (vidám) – együtt a két nő
22. 2:35:02 – Bippola (Börkim oy,..)
23. 2:35:40 – Karaca (elválásról vidám ének)
24. 2:37:19 – Qarataudin, sirató az 1729-es harcról szól
25. 2:38:10 – beszél a keservesről
26. 2:40:00 – Baka, baka balpak (gyermekjáték dal)
27. 2:43:00 – gyerekjáték dal: Melyikhez méz, almához vagy körtéhez?
28. 2:43:25 – mondóka: Akterek, kükterek + 2:44:19 ...bizim ...ne kerek?
29. 2:44:30 kazakul elmondják a gyermekjátékokat
30. 2:44:55 – egy gyermekjáték dallam
31. 2:46:55 – kiszámoló: жүзүгүм... (el is játsszák)
32. 2:47:55 – kiszámoló
33. 2:49:05 – kiszámoló
34. 2:49:25 – Gülmira bemond
35. 2:50:30 – Gülmira a játékokról (nemigen tudja)

Megkapartuk a felszínt. Utána TSM koncert, ebéd a hotelben - Vége

(p. 126.) Nevek: Mehmet (SOAS), csuvas Kuznecov Aleksandr Balerjanovics,
Bori: Tsendiin Battulga (mongol) ts_battulga@yahoo.com

(p. 127.) Kutatáshoz:

1. Yunus Emre intézet: e-mailben leírni egy projektet: Dr. Mehmet Arslan,
dr.mehmetarslan@hotmail.com
2. Ahmet Yesevi Üniv.: Osman Horata – rektor, Nejdet Albay – rektor vekili danışmani
nejdetalbay@hotmail.com, Mahir Nakip (kerkük) vice rektor) mnakip@yesevi.edu.tr
3. Prof. Dr. İlyas Doğan YÖK Denetleme Kurulu Başkanı, ilyas.dogan@yok.gov.tr

(p. 128.) Ahmet Yesevi türbe – Nejdet úrral sok fotó, videó. Utána együtt ebédeltünk a vezetőséggel, de nem nagyon jön szóba a kutatás. A YÖK elnöke ígért segítséget. Van egy

mesekutató kolléga, 150 mesét gyűjtött. Talán együttműködhetnénk, de nem biztos, hogy visszajön jövőre, az itteni tanárok egy évre vannak alkalmazva.

(p. 129.) Este kis pihenő, vacsora, várakozás a pénzre, pakolás

Turkestan > Simkent, Simkent > Almati

május 15. 6h-kor indulás: Turkestan > Simkent, Simkent > Almati repülő. Almatiban az Ambassador Hotelben lakunk. Igen jó szálloda, egy éjszaka 40.000 T, ami körülbelül 53eFt = 220USD.

Nejat úr áthajszolja a napot: ebéd (önkiszolgáló, nagyon jó), múzeum nagyon szép etnográfiai kiállítással, de nem szabad fotózni. Évának veszek egy szép ékszert (500 USD), városnéző séta, központi tér, házasodók fotózása (meleg van) majd kirándulás a hegyekbe (gyönyörű táj fentről).

(p. 130.) A hangszermúzeum sajnos zárva, de az előtte lévő park gyönyörű. Körbenézés egy áruházban, itt lehet vásárolni jellegzetes kazak dolgokat is! Az árszínvonal általában magasabb, mint Türkmenisztánban, de a minőség nem sokkal jobb. Este vacsora a hotelben, többek között İsmail Doğannal (Ankarai Egyetem), este Évával kis sör, kis TV, kis alvás.

(p. 131.) **május 16.** Ébredés, 14h-kor a recepcióról kérek egy üveg vizet és naplót írok. Tus, pakolás, indulás. Sok ismerőst, „barátot” ismertem. A két fiatal Mehmet és Kemal is ügyes, szimpatikus. Öznur Antalyából, esetleg munkakapcsolatot lehetne létesíteni – Elmalı? Alevik, Tahtacık! Egy Tahtacı falu? Amúgy itt nagyon meleg van, még éjszaka is. Folyik rólam a víz, legalábbis egy folyamatos izzadás a jellemző. A víz létszükséglet. Közben $\frac{3}{4}$ 4 lett, egy kellemes tusolás után hajmosás stb. Összességében nagyon is jó volt ez a konferencia a türkmén út után. Remélhetőleg új lehetőségeket is nyit, például YÖK, Yunus Emre, török – kazak, ill. török-kirgiz egyetemek.

2011-re tervek (p. 132.)

* okt. 24-28 ANKARA, Çubuk – Alevik (nagykövet)

* Nevşehir (nov. 11-20) Antalya + Tahtacık (Öznur és Kemal)

(p. 174.) ZTI beszámolóhoz vázlatpontok: Miért Türkmenisztán? Bartók 1936 - yörük türkmén törzsek, Törökország összetett etnikum, mi a török, illetve a türkmén. Nincs

analitikus, összehasonlító könyv a népzenejükről. Összefoglalni: mi van, mi nincs. 1-2 szó Türkmenisztánról: lakosság, terület, térkép, törzsek, történelem (Slawa), falusi, törzsi dalok, bahsik zenéje, A kutatás nehézségei: 5*-os hotel, iráni határ, nyelv (türkmén vagy orosz).

A kutatásról: a türkmén dalok típusai (példákkal), Jemile Kurbanova könyvéből is. 1-2 videó (például Etrek lakodalom, Bereket), Irodalom

(p. 176-178.) I. p. 179. To the Minister of Culture of Turkmenistan... I.

(p. 179.) Levél a Türkmén Kulturális Miniszternek.

Tisztelt Miniszter Úr! Engedje meg, hogy kifejezzem köszönetemet azért, hogy lehetővé tette türkmenisztáni kutatóutamát! Mint engedélykérő levelemben (mellékelve) is írtam, a magyarok számontartják keleti török rokonságukat és ma is kutatjuk keleti kapcsolatainkat.

Bízom abban, hogy ez a kutatás közös türkmén-magyar kutatásként folytatódik. Erre az első lépéseket megtettük Jemile Kurbanova asszonnyal, a konzervatórium tanárával. Első utam során fontos ismereteket szereztem a türkmén népzeneről, elsősorban Balkan megyében.

(p. 181.) A gyűjtőutak jól sikerültek, ebben külön is szeretném kiemelni Tahir Aydurdu, Nurm.) urat, aki fáradhatatlanul velem tartott 10 napon át Balkan megye falvaiban. A gyűjtőutak során nemcsak az Önök csodálatos dallamaival ismerkedhettem meg, hanem a türkmén társadalom több rétegével is, és mindenütt szeretettel fogadtak. Ezt soha nem felejttem el, és lelkes szószólója leszek a türkmén vendégszeretnek.

(p. 182.) Tisztelt Miniszter Úr! Engedje meg, hogy néhány tervvel álljak elő:

1, Az első balkani utamról egy könyvet szándékozom megjelentetni Jemile Kurbanova asszonnyal közösen.

2, Nagyon jó ötletnek tartanám egy központi digitális népzenei archívum létrehozását. Ez a meglévő magángyűjtések, kutatóhelyek, archívumok, valamint a rádió és televízió anyagainak egy helyre gyűjtésével, majd rendszerzésével lenne elindítható. Ehhez magam is felajánlom jelenlegi türkmenisztáni és törökországi türkmén gyűjtéseimet.

3, Látogatásomat néhány éven belül szeretném megismételni, ezúttal a teke népcsoport által dominált Ahal és más megyékben. (p. 185.)

4, Végül kérem, hogy tekintsen bele nagyobb szabású terveimbe, melyek a török népek összehasonlító népzenei kutatására vonatkoznak (mellékelve: kazak előadásom). Megtisztelőnek találnám, ha ehhez a tervhez Türkmenisztán is csatlakozna.

Még egyszer kifejezem hálámat és köszönetemet. Bízom abban, hogy ez a megkezdett együttműködés a türkmén és a magyar népnek, a törökségnek és a nemzetközi tudománynak egyaránt hasznára válik. Tisztelettel, Dr. Sipos János

(p. 188.) tervek:

- Saját könyv „Népzenei utazás a türkmének földjén” címmel

- Slawa + Jemile Kurbanova: Türkmen halk aydımları (férfiak dutar + esetleg győjak kísérettel) - milyen repertoár ez?

- Medeniyet Min. elbúcsúzni!

- türkmén nyelvkönyv?

- Jemile Kurbanova - közös könyv: ő a bahsikról, én a népzenei tanulmányt

- bahsiların halk aydımları

- e-mail kapcsolat milyen?

- ICTM kut. csop. + török konferenciák

- archivum (nagy törökségi kut. csop. hoz)

- Medeniyet Min. neve, címe

- köszönő levél + kut. csop. terve (l. p. 80.)

- legközelebb a tekék! Megírni az etraf-okat (+Mahtumkulı)

- Csak akkor jönni, ha van rendes meghívó, helyszínekkkel (etrap)!

(p. 194.) – türkmén kifejezések

(p. 195.) Türkmen zenéről 1-2 szó: Komolyzene - orosz és európai alapok türkmén elemekkel, Opera 1941-től: destanokon alapuló (Leyli, Mejnun, Şaşsenem, Garib, Zöhre, Takhir stb.), modern, szovjet ideológiával, Balett (1967-től): nem olyan fejlett és népszerű (itt nincs néptánc), Szimfonikus művek (1960 után): türkmén és Európa, például Çari Nurimov, A komolyzene nagyon népszerű: klasszikus keleti költők művei (Karajaoglan, Zelili, Azadı, de Heine és Puskin is!). Magasabb szint 1970 óta.

(p. 196.) Gyűjtéshez műfajok, kifejezések, fogalmak:

Halk aydım azt - népdalt énekelj

aydım 'dal'

san 'dallam'

-Ya Ramazan (Ramadan első napján éneklük)

Gadır gecesi (Ram. vége)

zıkr –'rituális vallási tánc'

gazel 'vallási költemény'

tara qaşgusı 'szövédal'

degirmençi 'örölődal'

howlum 'fejődal'
monjukadtı 'varázsdal'
yagış yagara geldi egy gyermekjáték dal
ölher, toy aydımları 'lakodalmi ének'
yar-yar 'női dal'
hüwdi 'altatódal'
agı, tawuș, ses etmek 'sirató'
çuval kız 'visszaküldött lány'
läle 'lányjátékok dala'
damak läle 'boğaz havası'
dodak läle 'ajak'
düz läle 'térđ'
ayak läle 'láb' (egy lábba)
egin läle / himmil '2 lány táncsal'

zıkr~ kușdepti - diwana, bir depim, sedrat, üç depim, oturma gazel, zem-zem,

dessan (> yol): Oguzname, Gorkut Atanın kitabı, Görođlı, Yusup –Ahmet

folk-novel: Őasenem - Garip, Nejep Ođlan, klasszikus török-perzsa, Seypelmelek –
Methelcernal, Yusup – Züleyha

Tırmeci bahsi

Yol pes (a-d) > orta (c-f) > beik -çekim (e-a')

Yapıldak (1-4/5) > orta (1-8) > çekimli-aydımlar (1-több, mint oktáv)

irregular rhythms: 7-8, 11 szótag + variált előadás

Fő területi stılusok (bahsik?): Északi előadás stılus (Yomut – Göklen, Çawdur, Ata),
Déli (Sarık - Salır)

Dalok tulajdonságai általában: 7 szótagos (3 + 4, 4 + 3), 2/4 vagy 4/4, 1-4 ambitus, de:
gazdag, változatos előadásban (regionális előadásmódok).

(p. 197.) **hangszerek** (dob nincs)

dutar (2 húros lant)

gıjak (2-húros térdhegedű)

dili tüydük (nádsíp, lassú + gyors darabok)

gopuz (doromb) – régen sámán eszköz, most nők játszanak rajta lakodalomban

hangszeres zene

dutar Ahal-Gökdepe iskola:

- 5 mukam (Guᅡgurlaᅡ, Ayvalık, Mukamlarbaşı, ᅡadilli)
- Gırklar ciklus (Dillin, Keçeli, Mendag, Selbinyaz, Yandım, Dövletyar)
- Saltıklar ciklus

Bundok: 1 kromatikus oktáv + 1 egész hang

dutar darabok szerkezete: a) ABA típus, b) többrészes, minden rész különböző magasságon kezdődik (például 4, 5, 8) és fokozatosan ereszkedik az alaphangra

Táncok

- kuᅡtüpım tánc ciklus (Krasnovodsk)
- lányok játszó táncai
- női lakodalmi táncok
- pásztortáncok

népi zenekarok (Taᅡmahmedov)